

บทที่ 3

ความสัมพันธ์ระหว่าง ไทยกับจีนก่อนมีความสัมพันธ์ทางการทูตก่อน

ความสัมพันธ์ระหว่าง ไทยกับจีนมีมานานแล้ว เท่าที่มีหลักฐานสันนิษฐานว่าเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 1825 ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงแห่งกรุงสุโขทัย จากนั้นจนกระทั่งมีความสัมพันธ์ทางการทูตก่อนอย่างเป็นทางการในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 อาจแบ่งลักษณะความสัมพันธ์ได้เป็น 3 สมัยคือ

- ก. ความสัมพันธ์ในระบบการทูตบรรณาการ (พ.ศ. 1825 - 2396)
- ข. ความสัมพันธ์ในระบบชาตินิยมเฟื่องฟู (พ.ศ. 2453 - 2492)
- ค. ความสัมพันธ์ในระบบคอมมิวนิสต์ (พ.ศ. 2492 - 2518)

ก. ความสัมพันธ์ในระบบการทูตบรรณาการ (พ.ศ. 1825 - 2396) ความสัมพันธ์ระหว่าง ไทยกับจีนตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงแห่งกรุงสุโขทัยจนถึงสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์เป็นแบบการทูตบรรณาการ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของจีนที่มีต่อประเทศต่าง ๆ ในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมทั้งประเทศไทยด้วย

ที่มาของระบบการทูตบรรณาการ เกิดจากความเชื่อของคนจีนแต่โบราณกาลว่าอาณาบริเวณที่ตนอยู่เป็นศูนย์กลางของโลก โดยทางภูมิศาสตร์ รัฐศาสตร์และวัฒนธรรม¹ จีนเชื่อว่าประเทศใกล้เคียงที่ไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจของราชวงศ์โจวเป็น "คนป่าเถื่อน" การยอมรับอำนาจของจีนโดยยินยอมเข้าเป็นสมาชิกในสังคมความสัมพันธ์ในระบบการทูตบรรณาการ จึงจะทำให้ประเทศนั้นเป็นประเทศอารยะ จีนถือว่าคนเป็นเสมือน "พี่เอื้อย" ที่ประเทศอื่น ๆ ต้องยอมรับความเป็นมหาอำนาจช่วยการไป "จี้ก้อง" สำหรับลักษณะความสัมพันธ์ในระบบการทูตบรรณาการจะเคร่งครัดเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับระยะความใกล้ชิดหรือห่างไกลระหว่างประเทศจีน

¹เขียน ชีระวิทย์, วิวัฒนาการการปกครองของจีน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2517), หน้า 10.

ซึ่งถือเป็นอาณาจักรกลาง (Middle Kingdom) กับประเทศบริวารหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือประเทศราชนั่นเอง¹

ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนในระบบการทูตบรรณาการนั้นว่าเป็นไปอย่างหลวม ๆ ทั้งสองประเทศไม่ได้ปฏิบัติตามกฎว่าด้วยความสัมพันธ์กับประเทศราชอย่างเต็มที่ แต่สัมพันธ์กันเพราะต่างได้ประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกัน

การติดต่อกองการทูตระหว่างไทยกับจีนเป็นครั้งแรกในสมัยสุโขทัยนั้น มีเหตุจูงใจทางการเมืองเป็นสำคัญ กล่าวคือเป็นการแสดงปฏิกริยาที่ฝ่ายอาณาจักรขององค์เครื่องราชบรรณาการไปถวายพระเจ้ากรุงจีน โดยหวังที่จะได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อต่อสู้กับสุโขทัย พอขุนรามคำแหงจึงจำต้องส่งราชทูตไปยังกรุงปักกิ่งบ้าง เพราะหากไม่ยอมรับอำนาจดังกล่าวอาจทำให้ขุนไล่ซานหันไปสนับสนุนฝ่ายของ อันจะมีผลกระทบต่อความมั่นคงของสุโขทัยได้ พอขุนรามคำแหงมหาราชจึงจำต้องหาทางประนีประนอมกับพระเจ้ากรุงไล่ซาน อันเท่ากับเป็นการยอมรับอำนาจซึ่งกันและกันอย่างนิมิตรนั้นเอง นอกจากนั้นทางฝ่ายไทยยังได้รับประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจจากการมีความสัมพันธ์กับจีนโดยการค้าสำเภาอีกด้วย

ในสมัยต่อมาการติดต่อกับจีนถือได้ว่าการขบวนตลอดสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ ในสมัยกรุงศรีอยุธยามีการส่งทูตไปเมืองจีนตลอดเวลา การค้าเจริญรุ่งเรืองและเป็นประโยชน์แก่ชาติยุโรปด้วย โดยประเทศเหล่านั้นค้าขายกับเมืองจีนผ่านไทยและไทยก็ยังคงส่งเครื่องราชบรรณาการไปถวายพระเจ้ากรุงจีนเสมอมา³ แม้ว่าพระมหากษัตริย์ไทยจะทรงทราบ

¹ Suebsang Promboon, Sino-Siamese Tributary Relations : 1282 - 1853 (Unpublished Ph. D. Thesis, University of Wisconsin, 1970), p. 5.

² สืบแสง พรหมบุญ, อภิปราย, "ประวัติศาสตร์สุโขทัย," รายงานผลการสัมมนาสังคโลกใต้อ่าวไทย กับการวิจัยปัญหาเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมสมัยสุโขทัย, ประทีป ชุมพล, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิชเชต, 2519), หน้า 50, 64.

³ กุลลดา เกษบุญชู, "แบบแผนการทูตไทย," ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมาคมนักสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2515), หน้า 102 - 103.

ว่าจีนตีความหมายของการถวายเครื่องราชบรรณาการอย่างไร ไทยก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงรูปแบบการทักท้อเพราะถือว่าการค้าขายทางเรือกับจีนมีกำไรมาก ส่งเครื่องราชบรรณาการไปเพื่อผลประโยชน์ทางการค้าหาใจส่วนนี้ก็แบบเมืองขึ้นไม่¹ เพราะในทางปฏิบัติไทยเองก็ไม่ได้ปฏิบัติตามกำหนดส่งเครื่องราชบรรณาการ 3 ปีต่อครั้ง ซึ่งจีนเองก็มีได้ถือเป็นเรื่องเคร่งครัดลักษณะความสัมพันธ์จึงแทบจะไม่มีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อการค้าและได้ขยายกว้างขวางในหมู่เอกชนอีกด้วย แทนที่จะเป็นการค้าแบบรัฐต่อรัฐดังเช่นแต่ก่อน การเปลี่ยนแปลง^{๕๔๕}ในระวางปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา

โดยหลักการค้าจีนถือไทยเป็นประเทศราชจะต้องช่วยปกป้องผู้นำและเอกราชอธิปไตยของไทยจากศัตรูทั้งภายในและภายนอกประเทศ และยังคงให้ความช่วยเหลือทางการเงินโดยตรง แต่ในทางปฏิบัติจีนกลับไม่ได้ถือตามนี้ ทางด้านการเงินเพียงแต่ให้การอนุเคราะห์โดยไม่เรียกเก็บภาษีรายได้จากการค้าอย่างจริงจัง เช่น ในสมัยพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ ขึ้นอนุญาติให้พ่อค้าเอกชนจากกรุงศรีอยุธยาไปค้าขายได้โดยไม่ต้องเสียภาษี และยินยอมให้นำเอาข้าวสารและสินค้าอื่น ๆ ไปขายแต่ต้องไม่เกิน 3 แสนลี้ก จึงจะถือว่าเป็นการขนส่งของหลวง²

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนในระบบการทูตบรรณาการ ได้ยุติลงประมาณกลางศตวรรษที่ 19 ในสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยพระองค์ได้ส่งคณะทูตชุดสุดท้ายไปในปี พ.ศ. 2396 เหตุผลสำคัญเนื่องจากในขณะนั้นอังกฤษรบชนะจีนในสงครามฝิ่น ไทยจึงเริ่มตระหนักว่าอำนาจของจีนในอาณาบริเวณนี้กำลังจะเสื่อมลง ประกอบกับได้เกิดความยุ่งยากทางการเมืองภายในจีนมีการปฏิวัติเปลี่ยนราชวงศ์ เปลี่ยนรัฐบาล ทำให้ไม่สามารถติดต่อได้³ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงเปลี่ยนแนวทางดำเนินนโยบายต่างประเทศเสียใหม่

¹ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์, ประวัติการทูตไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2501), หน้า 7.

² จำลอง ทิศนาคะ, ความสัมพันธ์ไทย-จีน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อำนวยการ, 2519), หน้า 75 - 76.

³ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, ส่วนหนึ่งของปัญหา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เขต, 2518), หน้า 136.

ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ โดยการหันเหนโยบายภายในและต่างประเทศไปหาอังกฤษแทนจีน
ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนในระบบการทูตบรรณาการ จึงสิ้นสุดลง

ข. ความสัมพันธ์ในระบบชาตินิยมเฟื่องฟู (พ.ศ. 2453 - 2492) เหตุการณ์การ
เมืองภายในของจีนครั้งสำคัญครั้งหนึ่ง อันมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ที่มีต่อไทย ได้แก่
การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ภายใต้ราชวงศ์แมนจูไปเป็นการ
ปกครองระบบสาธารณรัฐภายใต้รัฐบาลก๊กมินตั๋ง โดยการนำของ ดร.ซุนยัตเซ็น ในปี พ.ศ. 2454
ซึ่งในช่วงก่อนหน้านั้นได้มีการต่อสู้รบเคียงกันมาเป็นเวลานานระหว่างกลุ่มต่าง ๆ หลายกลุ่ม ที่
เป็นปฏิปักษ์กับราชวงศ์แมนจูของจีน ได้มีการเผยแพร่ลัทธิชาตินิยมไปในหมู่ชาวจีนโพ้นทะเลใน
ภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก ทั้งในเอเชีย ยุโรป และอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่ชาวจีนโพ้น
ทะเลในเอเชียอาคเนย์

แนวนโยบายต่างประเทศของจีนในระบบชาตินิยมเฟื่องฟู ขึ้นอยู่กับกระแสการเมือง
ภายในของจีน ซึ่งมีลักษณะเด่น 2 ประการ คือ ช่วงแรกเป็นระยะที่มีการต่อสู้รบเคียงกันระหว่าง
ฝ่ายที่ฝักใฝ่ในราชวงศ์แมนจูกับฝ่ายปฏิวัติที่ต้องการเปลี่ยนแปลงระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็น
ระบอบสาธารณรัฐ ความขัดแย้งนี้ก่อให้เกิดการแข่งขันอิทธิพลในหมู่ชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศ
ต่าง ๆ โดยอาศัยพื้นฐานชาตินิยมเป็นกำลังสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายกษัตริย์หรือฝ่ายประธานา
ธิบดียุค ส่วนในช่วงหลังการ เมืองภายในประเทศจีนได้เปลี่ยนจากความขัดแย้งไปเป็นฝ่ายก๊กมินตั๋งภาย
ใต้การนำของเจียงไคเช็ค กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตุง แนวโน้มนี้ก่อให้เกิด
เกิดการช่วงชิงแรงสนับสนุนจากชาวจีนโพ้นทะเลไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน

โดยเฉพาะในเอเชียอาคเนย์ ชาวจีนมักแยกตัวออกเป็นกลุ่มชุมชนของตัวเองต่างหาก
โดยมีองค์กรตัวแทน เช่น หอการค้าจีน หรือสมาคมต่าง ๆ เป็นสถานที่ติดต่ออย่างเป็นทางการ
กับรัฐบาลของประเทศนั้น ๆ อิทธิพลของจีนที่แพร่เข้ามาในระยะแรกเป็นกลุ่มแนวความคิดของ
ขบวนการปฏิรูป แต่ยังคงนิยมจักรพรรดิจีน กลุ่มนี้พยายามดำเนินการสอดแทรกเข้าไปในหมู่ชาวจีน
โพ้นทะเล โดยมุ่งต่อต้านกลุ่มปฏิวัติและหาฐานทางการเงิน

แต่ต่อมาเมื่อกลุ่มปฏิวัติภายใต้การนำของ ดร.ซุนยัตเซ็น มีอำนาจเข้มแข็งขึ้น ได้
พยายามหาทางสนับสนุนทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม จากชาวจีนโพ้นทะเลมากยิ่งขึ้น

เช่นในปี พ.ศ. 2448 ใคส่งคณะกรรมการพิเศษเข้าไปในเอเชียอาคเนย์ เพื่อกระตุ้นให้มีการพัฒนาการศึกษาของจีนมากขึ้น โดยการสนับสนุนด้านการเงิน และหลังจากการปฏิวัติในจีน ในปี พ.ศ. 2454 ก็ได้มีการบัญญัติให้มีผู้แทนชาวจีนโพ้นทะเลในกฎหมายใหม่ ทั้งคณะกรรมการกิจการจีนโพ้นทะเล และทั้งสาขาขององค์การก๊กมินตั๋งทั่วเอเชียอาคเนย์ และในปี พ.ศ. 2452 ได้ออกกฎหมายสัญชาติฉบับแรกขึ้นโดยให้ถือสัญชาติตามสายโลหิต โดยไม่คำนึงถึงสถานที่เกิดหรือสัญชาติอื่น ซึ่งชาวจีนโพ้นทะเลอาจจะถืออยู่แล้ว การกระทำดังกล่าวของรัฐบาลจีนเป็นเหตุให้ชาวจีนโพ้นทะเลมีความรู้สึกชาตินิยมมากขึ้น เพราะมีความหวังที่จะได้รับการสนับสนุนจากเมืองแม่ จึงได้เข้าเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองในประเทศจีนมากขึ้นทุกที โดยการให้การสนับสนุนทางการเงินแก่การปฏิวัติของ ดร.ซุนยัตเซ็น และแก่รัฐบาลจีนคณะชาติในเวลาต่อมา¹

ความคลี่คลายต่อมาของประวัติศาสตร์จีนได้เปลี่ยนเป็นความขัดแย้งระหว่างฝ่ายก๊กมินตั๋ง กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ที่ต่อสู้กันอย่างรุนแรงเป็นสงครามกลางเมืองในเวลาต่อมา ทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลแตกออกเป็น 2 ฝ่ายเช่นกัน อันเป็นผลกระทบอย่างสำคัญต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจการการเมืองภายในของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียอาคเนย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น ทั้งในทางที่เป็นมิตรไมตรีต่อกันระหว่างจีนแผ่นดินใหญ่กับประเทศต่าง ๆ และในทางที่เป็นศัตรูต่อกัน

ความรู้สึกชาตินิยมที่ก่อตัวขึ้น เป็นผลให้เกิดความแตกแยกระหว่างชาวจีนโพ้นทะเลกับชาวไทย การเคลื่อนไหวในหมู่ชาวจีนของขบวนการปฏิวัติของ ดร.ซุนยัตเซ็น ในระยะต้นเป็นไปเพื่อหาความสนับสนุน สำหรับในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2450 มีการส่งผู้แทนมาดำเนินการจัดตั้งสาขาของสมาคมปฏิวัติจีน (ทั้งเป่ิงหวย) และสมาคมจงหัว เป็นหน้าฉากสำหรับการเคลื่อนไหวใต้ดิน โครงการอีก 3 ปีต่อมา คือจัดตั้งหน่วยปฏิวัติเล็ก ๆ ในหน่วยธุรกิจเอกชนต่างจังหวัดอีกสองสามแห่ง และจัดตั้งสมาคมหนังสือพิมพ์ขึ้นเป็นแห่งแรกทางภาคใต้ของประเทศไทย ได้เลยกับที่มีการตั้งโรงเรียนจีนในกรุงเทพฯ เพื่อประโยชน์ทางการเมือง²

¹Doak A. Barnett, Communist China and Asia (London : Oxford University Press, 1960), pp. 182 - 183.

²William G. Skinner, The Chinese Society in Thailand : An Analytical History (New York : Cornell University Press, 1957), pp. 157 - 159.

ชาวจีนโพ้นทะเลในไทยเริ่มมีความรู้สึกชาตินิยมรุนแรงมากขึ้นทุกที โดยเฉพาะในหมู่
 วิทยุชาวจีน และแสดงออกอย่างเด่นชัดว่านิยมฝักใฝ่จีนปฏิวัติของ ดร.ซุนยัตเซ็น เช่นมีการก่อก
 ฆังก๊กมินตั๋ง ตามบ้านชาวจีนโดยทั่วไปศิครูปของ ดร.ซุนยัตเซ็น ผลก็คือคนไทยยิ่งมีความรู้สึกท้อ
 ค้านมากขึ้นด้วย เพราะไม่ปรารถนาที่จะให้ชนชาติอื่นมาถือสิทธิพลเหนือดินแดนไทย ในหมู่ชนชั้นสูง
 โดยทั่วไปที่ได้รับการศึกษาจากตะวันตก ก็มีอคติต่อชาวจีนและข้าราชการก็ถูกชักจูง โดยที่ปรึกษา
 ชาวยุโรปของรัฐบาลไทยเพิ่มขึ้นอีกด้วย¹ ยิ่งทำให้คนไทยเกิดความรู้สึกแตกแยกกับคนจีน
 ประกอบกับมีการนัดหยุดงานครั้งใหญ่ของชาวจีนในตอนปลายสมัยรัชกาลที่ 5 ยิ่งมีผลในทางลบต่อ
 ความรู้สึกของคนไทยมากยิ่งขึ้น

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงเป็นนักชาตินิยมได้ทรงปลุกระดม
 ความรู้สึกรักและภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย ด้วยการนิพนธ์บทความต่าง ๆ และอาศัยมาตรการ
 อื่น ๆ เพื่อลดบทบาทของคนจีนในไทย ทั้งนี้เพื่อผลต่อการเมืองภายในประเทศด้วยอีกประการหนึ่ง
 คือลดความรู้สึกไม่พอใจของประชาชนต่อปัญหาเศรษฐกิจ ด้วยการหาเป้าในการสร้างความรู้สึก
 ชาตินิยมขึ้น²

ความรู้สึกต่อต้านคนจีนในไทยในระยะนี้อาจกล่าวได้ว่า มีสาเหตุทางเศรษฐกิจและ
 การเมืองเป็นสำคัญ ความสามารถในการค้าขายของคนจีน ทำให้พวกเขากลายเป็นผู้ผูกขาดทาง
 เศรษฐกิจ เมื่อเกิดการนัดหยุดงานทำให้คนไทยเดือดร้อน และทั้งเขาเหล่านี้มักแสดงตัวว่าผูกพัน
 กับเมืองแม่มากกว่า ด้วยการให้การสนับสนุนทางการเมืองอย่างโจ่งแจ้งยิ่งขึ้นในภายหลัง มีคน
 จีนบางกลุ่มที่แสดงท่าทีฝักใฝ่ขบวนการคอมมิวนิสต์ของเหมา เจ๋อตุง ในการต่อสู้กับกลุ่มก๊กมินตั๋งของ
 เจียง ไคเช็ค กระแสการเป็นปฏิปักษ์และความคิดที่จะปราบปรามคนจีนในไทยจึงยิ่งขยายตัวขึ้น

¹Richard J. Coughlin, Double Identity : the Chinese in Modern Thailand (Hongkong : Hongkong University Press, 1960), p. 127.

²โปรดดูรายละเอียดใน สตีเฟน กรีนส์, "พระบรมราโชบายในการใช้หลักชาตินิยมของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว," แปลโดย ยุพา ชมจันทร์, จุดสารโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 3 (เมษายน - มิถุนายน 2519), หน้า 27 - 34.

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากค่านิยมและสภาพสังคมไทยในช่วงนั้น ความเป็นปฏิปักษ์ต่ออุดมการณ์คอมมิวนิสต์ นับว่ารุนแรงมาก โดยเฉพาะในหมู่นักชั้นสูงและผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจ ซึ่งเกรงการเปลี่ยนแปลงที่จะทำให้คนสูญเสียประโยชน์

กระแสการต่อต้านคนจีนในไทยดำเนินต่อมาตลอดสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อลดอิทธิพลของคนจีนควบคู่ไปกับนโยบายการผสมกลมกลืนด้วยมาตรการต่าง ๆ สำหรับในสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามได้ดำเนินนโยบายที่เป็นปฏิปักษ์ต่อชาวจีนในไทยเป็นอันมาก โดยพยายามหาทางควบคุมและลดบทบาทชาวจีนในทุก ๆ ด้าน ทำให้เกิดการกระทบกระทั่งกันถึงชีวิต¹ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีนโยบายเป็นปฏิปักษ์กับลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรงในระยะหลัง โดยอ้างว่าลัทธิคอมมิวนิสต์กำลังคุกคามประเทศไทย เพราะได้เกิดการเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์ไทยและพรรคคอมมิวนิสต์จีนในประเทศไทยในทางโฆษณาชวนเชื่อ² และเมื่อสงครามกลางเมืองในจีนยุติโดยฝ่ายคอมมิวนิสต์ชนะ ยิ่งทำให้รัฐบาลไทยในสมัยต่อมาดำเนินนโยบายเป็นปฏิปักษ์ต่อลัทธิคอมมิวนิสต์และสาธารณรัฐประชาชนจีนมากขึ้น

ค. ความสัมพันธ์ในระบบคอมมิวนิสต์ (พ.ศ. 2492 - 2518) สงครามกลางเมืองในประเทศจีนยุติลงเมื่อฝ่ายคอมมิวนิสต์ประลบบริษัทชนะ โดยเหมา เจ๋อตงได้ประกาศสถาปนา

¹โปรดดูรายละเอียดใน ภูวคลด ทรงประเสริฐ, นโยบายของรัฐบาลที่มีต่อชาวจีนในประเทศไทย (พ.ศ. 2475 - 2500), วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519, หน้า 76 - 111.

²การที่พรรคคอมมิวนิสต์สามารถจัดตั้งขึ้นในประเทศไทยโดยถูกต้องตามกฎหมายเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2489 เนื่องจากรัฐบาลไทยยินยอมตามข้อเรียกร้องของสหภาพโซเวียต เพื่อแลกกับการยอมรับไทยเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ นอกจากนั้นไทยยังยอมยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2476 ด้วย

โปรดดู วิวัฒน์ มุ่งการดี, "ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศมหาอำนาจ," การเมืองและสังคม ประเด็น นันทิยะกุล, บรรณาธิการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 531.

ประเทศจีนเป็นสาธารณรัฐประชาชนจีน (The People's Republic of China) เมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2492 ผลการประชุมคณะที่ปรึกษาฝ่ายการเมืองไค่แก๊งทำให้ เหม่า เจอตุง เป็นผู้นำในฐานะประธานพรรคคอมมิวนิสต์จีน โจวเอินไหลเป็นนายกรัฐมนตรีและ รัฐมนตรีต่างประเทศ โดยประกาศจัดตั้งรัฐบาลเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2492

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนตลอดระยะเวลาประมาณ 25 ปีก่อนมีสัมพันธทางการทูตต่อกัน นับได้ว่ามีนโยบายที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกันมาตลอด แม้ว่าจะมีบาง ระยะเวลาที่มีแนวโน้มไปในทางที่มีความเข้าใจต่อกันบ้างก็เป็นเพียงช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เท่านั้น อุปสรรคสำคัญเกิดจากการมีอุดมการณ์และผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกัน และขาดการติดต่อสัมพันธ์เพื่อ สร้างความเข้าใจต่อกันอย่างเพียงพอ ประกอบกับไทยมีนโยบายที่ผูกพันกับมหาอำนาจอื่นที่เป็น ศัตรูกับสาธารณรัฐประชาชนจีน คือสหรัฐอเมริกา จึงทำให้ไทยพลอยมีนโยบายเป็นปฏิปักษ์กับ สาธารณรัฐประชาชนจีนตามไปด้วย

ในการที่จะเข้าใจลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน จำเป็น ที่จะต้องเข้าใจปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประเทศทั้งสอง อันได้แก่ผู้กำหนดนโยบาย หลักการ และเป้าหมายของนโยบายต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นในกรณีของสาธารณรัฐประชาชน จีนในฐานะที่เป็นประเทศมหาอำนาจที่มีอิทธิพลต่อประเทศไทย

1. ผู้กำหนดนโยบาย หลักการ และเป้าหมายของนโยบายต่างประเทศของ สาธารณรัฐประชาชนจีนและไทย

ก) ผู้กำหนดนโยบาย หลักการ และเป้าหมายของนโยบายต่างประเทศของ สาธารณรัฐประชาชนจีน

1) ผู้กำหนดนโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีน เนื่องจาก สาธารณรัฐประชาชนจีนปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ การกำหนดและดำเนินนโยบายต่าง ประเทศจึงถือเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ชั้นสูงของพรรคคอมมิวนิสต์จีน โดยอาศัยข้อมูลในอดีตและ สถานการณ์ระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นสำคัญ เหม่า เจอตุง ในฐานะประธานพรรค คอมมิวนิสต์จีนจะเป็นผู้กำหนดหลักการสำคัญกว้าง ๆ และประธานาธิบดีหรือหัวหน้าฝ่ายบริหาร จะ เป็นผู้รับนโยบายไปปฏิบัติ อย่างไรก็ตามนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่างประเทศจะเป็นผู้รับผิดชอบ ในการบริหารที่แท้จริง ดังนั้นการกำหนดนโยบายและการตีความนโยบายจึงอยู่กับบุคคลระดับสูง

ในพรรคและรัฐบาลเป็นสำคัญ¹ จึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างลำบากที่บุคคลภายนอกจะทราบนโยบายต่างประเทศที่แท้จริงของสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ เพราะหลักการและเป้าหมายของนโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนอยู่ในความรับผิดชอบของผู้บริหารในวงจำกัดและไม่ค่อยเป็นที่เปิดเผย

อย่างไรก็ตามแม้ว่าเจ้าหน้าที่ชั้นสูงของพรรคคอมมิวนิสต์จีนจะสามารถกำหนดนโยบายต่างประเทศได้ค่อนข้างอิสระจากความคิดเห็นของประชาชนโดยทั่วไปก็ตาม แต่ผู้กำหนดนโยบายย่อมถูกผูกพันด้วยปัจจัยต่าง ๆ อย่างน้อยก็มีผลประโยชน์ของชาติ สมรรถภาพของชาติ และบรรยากาศระหว่างประเทศประกอบกัน เพื่อสามารถบรรลุถึงความมั่นคงปลอดภัยของชาติเป็นสำคัญ

เนื่องจากในช่วงศตวรรษแรกของการปกครองในสาธารณรัฐประชาชนจีน มีผู้นำเป็นนักปฏิวัติซึ่งก้าวขึ้นมาสู่อำนาจวัยกำลังและอาศัยอำนาจจิตที่เข้มแข็งเป็นพิเศษ ดังนั้นนโยบายของชาติจึงขึ้นอยู่กับบุคลิกลักษณะของผู้นำกลุ่มนี้เป็นอันมาก กลไกในการกำหนดนโยบายจึงได้แก่พรรคคอมมิวนิสต์จีน และเหมาเจ๋อตงซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายสำคัญให้ และบุคคลที่มีบทบาทอย่างมากในการตีความหลักการออกมาเป็นนโยบายต่างประเทศจะได้แก่โจ๋เซินไหล ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่างประเทศพร้อมกันจนกระทั่งปี พ.ศ. 2501 นอกจากนี้ยังมีผู้นำในระดับสูงของพรรคอีกหลายคนที่มีส่วนร่วม

---

¹ เนื่องจากสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศเผด็จการโดยชนชั้นกรรมาชีพ ผู้นำของสาธารณรัฐประชาชนจีนจึงค่อนข้างมีอิสระในการกำหนดนโยบายระหว่างชาติ กล่าวคือไม่ต้องปรึกษารัฐสภา มติมหาชน หรือกลุ่มผลประโยชน์ดังประเทศเสรีประชาธิปไตยตะวันตก ต่อเมื่อกำหนดนโยบายไปแล้วจึงใช้กลไกของพรรคและรัฐบาลรวมทั้งสื่อมวลชนแสวงหาความเห็นพ้องจากประชาชนภายหลัง การเปลี่ยนแปลงกลวิธีในการดำเนินนโยบายของสาธารณรัฐประชาชนจีนจึงกระทำไ้รวดเร็วและคล่องตัวกว่า

โปรดดู เขียน ชีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศจีนคอมมิวนิสต์ พิมพ์ครั้งที่ 3.

(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2515), หน้า 1 - 2 และ การเมืองและการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กราฟิควารต, 2519), หน้า 223.

แต่ในระหว่างการศึกษาทางวัฒนธรรมปี พ.ศ. 2509 - พ.ศ. 2510 กระทรวงการต่างประเทศอันเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนถูกทำลายโดยขบวนการมวลชนหรือขบวนการยามแดง (Red Guard) ซึ่งได้ทำการบิเคปัสเตอร์โจมตีเจ้าหน้าที่ชั้นสูงผู้รับผิดชอบด้านต่างประเทศหลายคน เช่น เจินอี่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศก็ถูกพวกยามแดง เลือกร้อนจับตัวไปสอบสวนและประจานบ่อย ๆ ส่วนนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลก็มีฐานะไม่สู้จะมั่นคงนัก เหตุผลในการโจมตีของพวกยามแดงคือหาว่าไม่เดินตามแนวทางปฏิวัติของเหมา เจ๋อตุง แต่เดินแนวทางลัทธิทุนนิยมและลัทธิแก๊ง เป็นปฏิปักษ์ต่อการบรรลุถึงลัทธิคอมมิวนิสต์ของสาธารณรัฐประชาชนจีน การขาดการติดต่อกับต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนในช่วงนี้ นักวิชาการบางคนก็วิเคราะห์ว่าเป็นการต่อสู้แย่งอำนาจทางการเมืองภายในระหว่างชนชั้นผู้นำในประเทศ ที่มีทรรศนะต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ที่มีความเข้มข้นมากน้อยต่างกัน¹ ซึ่งในช่วงนี้พวกยามแดงได้เข้าควบคุมกระทรวงการต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีน และกระทำการต่าง ๆ โดยไม่ได้ผ่านความเห็นชอบจากราชการชั้นสูงเช่น โจวเอินไหล ทำให้รัฐมนตรีช่วยว่าการต่างประเทศ 4 ใน 10 คนถูกสั่งพักชั่วคราว และเจ้าหน้าที่ระดับสูงอีกหลายคนถูกถอดจากตำแหน่ง² ช่วงนี้ (พ.ศ. 2509 - 2512) นโยบายต่างประเทศและการทูตของสาธารณรัฐประชาชนจีนเข้ายุคระส่ำระสาย ไม่มีกลุ่มบุคคลใดกุมอำนาจนโยบายและการดำเนินการทางการทูตที่แท้จริง

ต่อมาในการประชุมใหญ่ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 9 เมื่อวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2512 ปรากฏว่านายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลได้รับมอบหมายให้อำนาจเต็มในการดำเนินนโยบายต่างประเทศในนามของคณะรัฐมนตรี และคณะกรรมการการเมือง

¹Melvin Gurtov, "The Foreign Policy and Foreign Affairs during the Cultural Revolution," The China Quarterly 12 (October - December 1969), p. 1.

²Donald W. Klein, "The Ninth Central Committee," The China Quarterly 14 (January - March 1971), pp. 37 - 56.

(Politburo) และให้นายจีเหิงเพย รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศเป็นผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ¹ การกำหนดนโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนในช่วงนี้ จึงกลับไปตกอยู่กับโจเอินไหลและเหมาเจ๋อตง ซึ่งเป็นบุคคลที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนให้ความไว้วางใจอีกครั้งหนึ่ง

2) หลักการและเป้าหมายของนโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐ

ประชาชนจีน

(ก) หลักการของนโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีน

ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีน ปรากฏว่ามีหลักการและเป้าหมายค่อนข้างแน่นอนนั่นคือ หลักการที่ถือลัทธิชาตินิยมควบคู่กันไปกับลัทธิสากลนิยมตามลัทธิเหมา² นั่นคือขณะที่เหมาเจ๋อตงผู้นำของสาธารณรัฐประชาชนจีนมีความเป็นชาตินิยมที่ต้องการสร้างสาธารณรัฐประชาชนจีนให้อยู่ในฐานะที่มีเกียรติในชุมชนของโลก แต่ขณะเดียวกันก็ประกาศให้การส่งเสริมและสนับสนุนการทำสงครามประชาชนในทางแค้นที่ถูกกดขี่ต่อสู้กับอำนาจทรราชย์ที่กีดกันของสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นที่เปิดแฉอย่างชัดแจ้ง โดยถือเป็นพันธะของประเทศสังคมนิยมที่จักต้องกระทำ

อย่างไรก็ดีหลักการของลัทธิเหมาเน้นว่าการปฏิบัติต้องพึ่งตนเอง ทั้งทรศนะของหลินเปียว รัฐมนตรีกลาโหมของสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในช่วงปี พ.ศ. 2501 - 2504 ในทำนองเดียวกันว่า "การปลดแอกของมวลชนใด ๆ จะบรรลุถึงได้ก็ด้วยมวลชนนั่นเองโดยแท้ นี่คือนโยบายพื้นฐานของมาร์กซิสต์-เลนินนิสต์ การปฏิบัติหรือสงครามประชาชนในประเทศใดก็ย่อมเป็นภารกิจของมวลชนในประเทศนั้น และจะต้องริเริ่มด้วยตัวเองเพียรของตนเองเป็นสำคัญ นอกจากนี้แล้วย่อมไม่มีทางเป็นไปได้"³

¹ สืบแสง พรหมบุญ, "ไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน : วิเคราะห์แนวโน้มนโยบายต่างประเทศ," วารสารสังคมศาสตร์ 9 (มกราคม 2515), หน้า 2.

² เขียน ชีระวิทย์, "จีนกับขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย," จีนกับสังคมโลก (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2519), หน้า 270.

³ Lin Piao, Long Live the Victory of the People's War (Peking : Foreign Languages Press, 1965), p. 38.

ทั้งนี้การสนับสนุนของสาธารณรัฐประชาชนจีนในการปฏิวัติทางแดน
จึงมีลักษณะเป็นแรงคลไหมมากกว่าการลงมือกระทำ ผู้นำของสาธารณรัฐประชาชนจีนจึงมักอธิบาย
ว่าเป็นการสนับสนุนทางการเมืองและกำลังใจ (political and moral support)
ควยเหตุนี้ผู้นำและสื่อมวลชนของสาธารณรัฐประชาชนจีนจึงพูดมากเกี่ยวกับการสนับสนุนการปฏิวัติ
ทั่วโลกเท่านั้นอย่างมาก มีช่องว่างระหว่างการพูดกับการกระทำ¹ เนื่องจากสาธารณรัฐประชาชน
จีนถือว่าการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวนอกจากมีขีดจำกัดแล้ว ยังเป็นการช่วยเหลือประชาธิปไตย
ให้สามารถปลดปล่อยตนเองจากรัฐบาลเผด็จการนายทุนและประเทศจักรวรรดินิยมตะวันตก ทั้งนี้
นั้นจึงไม่ถึงว่าการสนับสนุนกันระหว่างประชาชนตามแนวทางของการต่อสู้ควยอาวุธตามกลยุทธ์
ชนบทล้อมเมืองของเหมา เจ๋อตุง ข้อตกลงการอยู่ร่วมกันโดยสันติ ซึ่งในกรณีเช่นนี้กลไกของ
รัฐบาลจะไม่ปฏิบัติการใด ๆ อันเป็นการสนับสนุน แต่องค์การมวลชนหรือพรรคให้การสนับสนุน
กันได้

หลักการของสาธารณรัฐประชาชนจีนในการให้การสนับสนุนการปฏิวัติ
ในประเทศต่าง ๆ นั้นจะแตกต่างกันไปตามเงื่อนไขภายในของประเทศนั้น ๆ เช่น สนับสนุนการ
ปฏิวัติในเวียดนามให้ปลดแอกชาติเพื่อความเป็นเอกราชของประเทศจากอาณานิคมตะวันตก ขณะ
ที่ส่งเสริมการปฏิวัติในไทยให้ปลดแอกประชาชนเพื่อความเป็นอิสระเสรีจากรัฐบาลเผด็จการทหาร

(ข) เป้าหมายของนโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีน
การคุกคามของสหรัฐอเมริกาที่สัมพันธ์มิตรตั้งแต่เหมา เจ๋อตุง ได้สถาปนาจีนใหม่เป็นสาธารณรัฐ
ประชาชนจีนในปี พ.ศ. 2492 เป็นต้นมา จนกระทั่งผ่อนคลายลงในปี พ.ศ. 2512 ตามลัทธิ
นิกสัน ทำให้สาธารณรัฐประชาชนจีนตั้งเป้าหมายของชาติอยู่ที่การขับไล่สหรัฐอเมริกาออกไปจาก
เอเชีย ควบคู่ไปกับการสนับสนุนการปฏิวัติในประเทศที่เป็นสัมพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา อันเป็น
การประสานหลักชาตินิยมเข้ากับหลักสากลนิยมตามคำสอนของเหมา คือเน้นผลประโยชน์ของชาติ
ให้สหรัฐอเมริกาออกไปจากเอเชีย และเน้นหลักสากลนิยมคอมมิวนิสต์ที่ทั่วโลกให้เป็นคอมมิวนิสต์
การกำจัดการคุกคามของสหรัฐอเมริกาในเอเชียอาคเนย์และเอเชียตะวันออก จึงเป็นเป้าหมาย
ควบคู่ไปกับการป้องกันมิให้มหาอำนาจอื่นเข้ามาสวมฐานะแทนสหรัฐอเมริกา

¹เขียน ชีระวิทย์, การเมืองและการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน, หน้า 221.

เมื่อสหรัฐอเมริกาแสดงเจตนารมย์ที่จะถอนตนออกไปจากเอเชียอย่างชัดแจ้ง เพื่อหวังจะยุติสงครามเวียดนาม และไต่ขอเจรจาคืนคืนกับสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยประธานาธิบดีนิกสันได้เดินทางไปปักกิ่งเมื่อปี พ.ศ. 2515 ทำให้ฝ่ายสาธารณรัฐประชาชนจีนเห็นว่าภัยคุกคามจากสหรัฐอเมริกาลดลง แต่ความขัดแย้งกับสหภาพโซเวียตกลับเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะเกิดการแข่งขันกันมีอิทธิพลเหนือประเทศต่าง ๆ ในอินโดจีน ดังนั้นตั้งแต่สงครามเวียดนามยุติในปี พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา สาธารณรัฐประชาชนจีนเห็นว่าสหภาพโซเวียตเป็นศัตรูอันดับแรกแทนสหรัฐอเมริกา การสนับสนุนขบวนการปฏิวัติในเอเชียอาคเนย์ของสาธารณรัฐประชาชนจีนจึงมีเป้าหมายสำคัญเพื่อการต่อต้านสหภาพโซเวียตตามทฤษฎีสามโลก¹ อันเป็นการทำลายบรรยากาศของสงครามเย็นระหว่างตะวันออกกับตะวันตกซึ่งเกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่สองลง และก่อให้เกิดขวอานาหลายขั้วซึ่งถ่วงดุลกัน แทนที่จะเป็นการถ่วงดุลเฉพาะระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต สาธารณรัฐประชาชนจีนจึงกลายเป็นมหาอำนาจอีกชาติหนึ่งที่จะเข้ามามีบทบาทในเวทีการ เมืองระหว่างประเทศ

เป้าหมายของนโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนภายหลังจากสงครามเวียดนามยุติและสหรัฐอเมริกาถอนตัวออกไปจากเอเชีย ต้องการให้ตนเป็นที่ยอมรับ

---

¹ทฤษฎีสามโลกมีหลักการสำคัญคือ สาธารณรัฐประชาชนจีนถือว่าโลกนี้แบ่งออกเป็นสามส่วน โดยมีสองมหาอำนาจสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตสังกัดโลกที่หนึ่ง บรรดาประเทศที่พัฒนาแล้วซึ่งได้แก่ แคนาดา ประเทศต่าง ๆ ในยุโรป ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์สังกัดโลกที่สอง ส่วนสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศกึ่งพัฒนาทั้งหลายสังกัดโลกที่สาม โลกที่สองและโลกที่สามจะต้องรวมตัวกันต่อต้านโลกที่หนึ่ง โดยมีสหภาพโซเวียตเป็นศัตรูหลัก เพราะมีนโยบายก้าวร้าวรุกรานและเป็นอันตรายต่อสันติภาพของโลก

โปรดดู Michael Yahuda, "China's Foreign Policy in 1974 : The Year of the 'Three Worlds'," in The International Yearbook of Foreign Policy Analysis Vol. 2, Edited by Peter Jones (New York : Crane, Russak & Company Inc., 1975), pp. 108 - 112.

ของชุมชนระหว่างประเทศ สาธารณรัฐประชาชนจีนจึงเริ่มใช้นโยบายทางการทูตแนวทางการปิดล้อมของสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต โดยขยายการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ ทั้งในยุโรป เอเชีย และแอฟริกา ทั้งการติดต่อในระดับรัฐบาลหรือรัฐบาล และสร้างความสัมพันธ์ทางการเมือง ตลอดจนสนับสนุนขบวนการต่อต้านรัฐบาลในระดับพรรคไปพร้อมกันอีกด้วย ทั้งนี้โดยใช้หลักบัญญัติ 5 ประการของโจวเอินไหล เป็นพื้นฐานของนโยบายต่างประเทศในระดับรัฐต่อรัฐ นั่นคือการเคารพบูรณภาพแห่งอาณาเขตและอธิปไตยซึ่งกันและกัน การไม่รุกรานกัน การไม่เข้าแทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน ความเสมอภาคและผลประโยชน์ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

สาธารณรัฐประชาชนจีนได้แสดงเจตนารมณ์อย่างชัดแจ้งที่จะสนับสนุนนโยบายเป็นกลางของสมาคมอาเซียนในเอเชียอาคเนย์ โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมอิทธิพลของตนในอาณานิคมนี้เพื่อถ่วงดุลสหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกา¹ อันเป็นผลที่ก่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยสมัยรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ได้ตัดสินใจที่จะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน

จากการศึกษาหลักการและเป้าหมายด้านต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนสรุปได้ว่า สาธารณรัฐประชาชนจีนมีนโยบายให้การสนับสนุนขบวนการปฏิวัติในประเทศต่าง ๆ ในระดับพรรคต่อพรรค ตามหลักของการพึ่งตนเอง โดยมีขอบเขตที่จำกัด ควบคู่ไปกับการติดต่อทางการทูตในระดับรัฐบาลตามหลักการบัญญัติ สภาพทางการเมืองภายในของประเทศต่าง ๆ จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการปฏิวัติของประชาชน นอกจากนั้นสาธารณรัฐประชาชนจีนยังต้องการให้ตนเป็นที่ยอมรับในเอเชียอาคเนย์และในโลก โดยถือว่าอาณานิคมแถบเอเชียเป็นเขตอิทธิพลของตน สาธารณรัฐประชาชนจีนจึงพยายามขยายอิทธิพลโดยการใช้วิธีการทางการทูต และสนับสนุนนโยบายเป็นกลางในเอเชียอาคเนย์ที่นำไปสู่ความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยในที่สุด

¹Sarasin Viraphol, "China's Role in Regional Cooperation in Southeast Asia," สารานุกรม 2520 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2520), หน้า 53.

ข) ผู้กำหนดนโยบาย หลักการ และเป้าหมายของนโยบายต่างประเทศของ

ไทย

1) ผู้กำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย ตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการ

ปกครองในปี พ.ศ. 2475 จากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นต้นมา ทำให้กระบวนการในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยเปลี่ยนจากอำนาจของพระมหากษัตริย์มาอยู่ที่รัฐบาลโดยเด็ดขาด คืออยู่ที่รัฐบาลและรัฐสภาตามกฎหมาย กลุ่มบุคคลซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการกำหนดนโยบาย ได้แก่ คณะรัฐมนตรี สภาความมั่นคงแห่งชาติ ผู้นำในกรมประมวลข่าวกลาง ผู้นำกระทรวงกลาโหม ผู้นำในกระทรวงการต่างประเทศ และรัฐสภา¹ อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติพบว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา มีทหารเป็นผู้นำของรัฐบาลเกือบตลอด นอกจากนั้นรัฐบาลยังประกอบด้วยรัฐมนตรีที่เป็นนายทหารในอัตราส่วนสูง รัฐมนตรีกลาโหมก็เป็นทหารมาตลอดเช่นกัน เลขาธิการสภาความมั่นคงที่มีบทบาทสำคัญอีกคนหนึ่ง ในการกำหนดนโยบายต่างประเทศก็มักเป็นทหารสำหรับรัฐมนตรีต่างประเทศซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงก็มักถูกครอบงำโดยนายกรัฐมนตรีนครและรัฐมนตรีกระทรวงต่าง ๆ ที่ล้วนแต่เป็นทหารแทบทั้งสิ้น บางสมัยรัฐบาลทหารยอมให้มีรัฐมนตรีต่างประเทศเป็นพลเรือนแต่ก็แต่งตั้งนายทหารที่นายกรัฐมนตรีนครหรือรัฐมนตรีกลาโหมไว้ใจเข้าไปเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการ รัฐมนตรีต่างประเทศที่แท้จริงจึงมักทำหน้าที่ที่คล้ายคลึงกับรัฐมนตรีว่าการทูตมากกว่าทำหน้าที่ที่แท้จริงที่ควรกระทำ²

ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศ ซึ่งแม้จะเป็นพลเรือนแต่พระองค์ทรงดำเนินนโยบายต่างประเทศตามแนวที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม กำหนดเอาไว้ นโยบายต่างประเทศของไทยจึงเปลี่ยนจากนโยบายเป็นกลางในอดีตไปฝักใฝ่กับสหรัฐอเมริกาอย่างแน่นแฟ้น

¹เขียน ชีระวิทย์, "กระบวนการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย," ใน การเมืองและสังคม, หน้า 498.

²เขียน ชีระวิทย์, "ข้อสังเกตเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศ," ใน ใครละเมิกอิธิปไตย, เขียน ชีระวิทย์ พันธุ์ศักดิ์ วิญญูรัตน์ และสุชาติ สวัสดิ์ศรี (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิชเชต, 2518), หน้า 6 - 7.

สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ก็รวบเอาการตัดสินใจ
 กำหนดนโยบายต่างประเทศไปคุมไว้แต่ปรึกษากับ พ.อ.พิเศษ ธนิก คอมันตร์ เป็นครั้งคราว โดย
 มิได้ทำตามมติของคณะรัฐมนตรี และมีใ้คนำเรื่องเข้าสภาความมั่นคงหรือรัฐสภาแต่อย่างใด เช่น
 การให้ทหารสหรัฐอเมริกาตั้งฐานทัพในไทย การส่งอาสาสมัครไทยเข้ารบในลาว และกรณี
 เขาพระวิหาร เป็นต้น

ต่อมาในสมัยรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี ฝ่ายทหาร
 ได้ยึดอำนาจการตัดสินใจนโยบาย และอำนาจการปฏิบัติการตามนโยบายที่ควรจะเป็นของคณะ
 รัฐมนตรี และกระทรวงการต่างประเทศไป โดยมี พ.อ.พิเศษ ธนิก คอมันตร์ เป็นรัฐมนตรีต่าง
 ประเทศ แต่มีรัฐมนตรีช่วยว่าการเป็นทหาร และรัฐมนตรีมหาดไทยกับรัฐมนตรีกลาโหมมักแสดง
 บทบาทสำคัญในกิจการต่างประเทศอยู่เสมอ และเมื่อจอมพลถนอม กิตติขจร ปฏิวัติตัวเองเมื่อ
 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2515 ก็ได้เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศเสียเอง โดยอ้างว่ามีภัยจากฝ่าย
 คอมมิวนิสต์คุกคาม และมี พ.อ.ท.ชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการ นับได้ว่าเป็นช่วง
 ที่ฝ่ายทหารเข้าควบคุมกิจการต่างประเทศอย่างเต็มที่ ขณะที่ เป็นระยะที่การเมืองระหว่างประเทศ
 กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างมาก โดยเฉพาะบทบาทของสหรัฐอเมริกา ซึ่งรัฐบาลทหารของไทยก็ไม่
 มาตลอดกำลังลทธิพิลและบทบาทในกิจการต่างประเทศลง ซึ่งไทยจำเป็นต้องศึกษาด้าน
 การณ์อย่างใกล้ชิด เพื่อให้เข้ากับบรรยากาศที่เป็นจริง

และในช่วงรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ระหว่างปี พ.ศ. 2516 - 2517
 กับรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ระหว่างปี พ.ศ. 2518 นับได้ว่าได้ใช้สภาความมั่นคงแห่ง
 ซากกำหนดนโยบายต่างประเทศมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องนโยบายการสถาปนาความสัมพันธ์
 ทางทหารทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน อย่างไรก็ตามอิทธิพลของฝ่ายทหารก็ยังปรากฏเด่นชัดใน
 สภาความมั่นคงแห่งชาติต่อไป

การที่รัฐบาลของไทยส่วนใหญ่เป็นรัฐบาลทหารที่มากจากการปฏิวัติ
 รัฐประหารหรือในกรณีที่เป็นรัฐบาลพลเรือนก็เป็นขงสั้น ๆ และไม่มีพลังเพียงพอในการกำหนด
 อำนาจกำหนดนโยบายของฝ่ายทหาร ทำให้รูปแบบการกำหนดและการดำเนินนโยบายมีลักษณะ
 คับแคบอยู่ในกรอบความคิดแบบทหาร และราชการประจำแบบเจ้าหน้าที่ของกระทรวงการต่าง
 ประเทศ โดยเน้นมาตรการทางการทหารมากกว่าทางการทูต ทำให้ขาดการร่วมมือกันในการ

กำหนดนโยบายโดยกลุ่มอื่น จึงขาดมติมหาชนสนับสนุน นอกจากนั้นผู้นำในการกำหนดนโยบายของไทยมักยินดีที่จะผูกพันผลประโยชน์ของชาติไว้กับชาติมหาอำนาจที่สามารถตอบแทนผลประโยชน์ให้กับความมั่นคงของกลุ่มตนเป็นสำคัญ ภัยการรับความช่วยเหลือทางทหารจากสหรัฐอเมริกาอย่างเต็มที่ โดยอ้างภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ประภอย¹ ทั้งนี้ผู้นำในรัฐบาลทหารของไทยจึงเลือกเอาข้อมูลในการกำหนดนโยบายต่างประเทศจากกลุ่มต่าง ๆ เฉพาะที่สอดคล้องกับความเชื่อของตนมากกว่า ตั้งแต่สมัยหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นต้นมานโยบายต่างประเทศของไทยจึงคำนึงรอยตามสหรัฐอเมริกาอย่างใกล้ชิด ซึ่งในหลายกรณีได้ถูกครอบงำโดยข้อมูลของกลุ่มต่าง ๆ ทั้งผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ สื่อมวลชน หน่วยราชการ และกลุ่มอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศ

ลักษณะเฉพาะของผู้กำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยทำให้ขาดข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำตรงกับผลประโยชน์ที่แท้จริงของประเทศชาติโดยส่วนรวม ทั้งนี้ด้วยการที่แนวการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยถูกผูกขาดโดยกลุ่มอำนาจอันจำกัดนั่นเอง ผลประโยชน์ของประชาชนจึงขาดผู้ปกป้องรักษา ซึ่งต่างจากในยุครัฐบาลพลเรือนระยะหลังที่มีกลุ่มต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยเฉพาะในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ต้องคำนึงถึงกลุ่มทหาร กลุ่มนิสิตนักศึกษา กลุ่มข้าราชการ และกลุ่มนักธุรกิจ² ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลในรูปกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มอิทธิพล และมติมหาชนตามกระบวนการแบบประชาธิปไตยที่แท้จริง

2) หลักการและเป้าหมายของนโยบายต่างประเทศของไทย

(ก) หลักการของนโยบายต่างประเทศของไทย หลักการสำคัญของไทยในการดำเนินนโยบายต่างประเทศตั้งแต่หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา มีแนวโน้มเปลี่ยนไปจากแบบที่ไม่ยอมเข้าผูกพันกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแต่ฝ่ายเดียว และใช้

¹ Likhit Dhiravegin, "Thailand's Foreign Policy Determination." วารสารสังคมศาสตร์ 11 (ตุลาคม 2517), หน้า 38, 55.

² Sarasin Viraphol, Direction in Thai Foreign Policy (Singapore : Singapore University Press for ISEAS, 1978), p. 2.

นโยบายสร้างพันธมิตร เพื่อคานถ่วงกันตามหลักดุลอำนาจทางการเมือง ไปเป็นแบบพยายาม
ผูกพันกับมหาอำนาจอีกประเทศหนึ่ง จนถึงขั้นได้รับความช่วยเหลือในกรณีที่ถูกรุกราน เพื่อคานถ่วง
อำนาจของมหาอำนาจอีกประเทศหนึ่ง¹ แต่ในกรณีไทยไม่สามารถชักจูงประเทศอื่นมาเป็น
พันธมิตร เพื่อคานถ่วงอำนาจของมหาอำนาจนั้น ไทยจะเลือกใช้นโยบายแบบออลูม หรือนโยบาย
โชนอ่อนผ่อนตาม (Blow with the wind,²

อย่างไรก็ตามเราอาจสรุปได้ว่าในยามสันติไทยเรามากเลือกใช้นโยบาย
คอยดูไปก่อน (wait and see) แต่เมื่อเกิดวิกฤตการณ์เรามากจะต้องหันไปใช้นโยบายที่
เราไม่มีทางเลือก (Hobson's choice) ทำให้ผู้นำของไทยถูกอิทธิพลผลักดันให้ต้อง
เปลี่ยนนโยบายใหม่เพื่อความอยู่รอด ที่มีลักษณะยืดหยุ่นหรือเป็นนโยบายที่สองหน้าหรือสับปรับ ซึ่ง
มีลักษณะที่ไม่ดีในสายตาของประเทศอื่น³

นอกจากนี้หลักการสำคัญอันเป็นลักษณะเด่นของนโยบายต่างประเทศ
ไทยในทศวรรษของเดวิด เอ. วิลสัน (David A. Wilson) นักรัฐศาสตร์อเมริกันเห็นว่า
มี 3 ประการคือ ประการแรก หลักการของนโยบายต่างประเทศของไทยเน้นการป้องกันเอกราช

¹Kenneth T. Young, Jr., "The Foreign Policy of Thailand : An American Interpretation," unpublished manuscript, 1965, p. 2. และกุลลดา เกษมบุญชู, แบบแผนการทูตไทย, หน้า 142.

²นโยบายออลูมหรือนโยบายการทูตแบบไผ่ลูลม (bamboo diplomacy) มี
ลักษณะสำคัญคือ ฝ่ายไทยมักจะคอยดูจังหวะก่อนที่จะตัดสินใจดำเนินนโยบายใด ๆ ลงไปจนกระทั่ง
มองเห็นช่องทางลม หรือแนวโน้มจนชัดเจนแล้วจึงจะหันเหไปตามทิศทางนั้น เพื่อผลประโยชน์ใน
ความอยู่รอดอันเป็นผลประโยชน์สำคัญของชาติ

โปรดดู Likhit Dhiravegin, "Thailand's Foreign Policy Determination," วารสารสังคมศาสตร์, หน้า 48.

³Wiwat Mungkandi, "Ready Resiliency : A Hobson's Choice in Thai Diplomacy," วารสารสังคมศาสตร์ 13 (มกราคม 2519),
หน้า 45.

และอธิปไตยของชาติเป็นสำคัญ ด้วยความภาคภูมิใจว่าสามารถรักษาความเป็นเอกราชมาได้เป็นระยะเวลายาวนานตั้งแต่อดีต จึงทำให้นโยบายต่างประเทศของไทยมีลักษณะผสมผสานระหว่างด้านการทหารกับการเมืองมาตั้งแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ประการที่สอง เน้นรักษาโครงสร้างสังคมเดิมคือระบบพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญเอาไว้ ทำให้โครงสร้างของรัฐบาลเป็นแบบรัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่อยู่ภายใต้อำนาจของผู้นำทหาร ซึ่งอาจความจำเป็นในการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อรักษาราชบัลลังก์ และประการสุดท้าย หลักการของนโยบายต่างประเทศของไทยจะขึ้นอยู่กับอิทธิพลของชาติมหาอำนาจ ทั้งนี้เนื่องจากไทยต้องการความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจ และเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้กับชน¹ หลักการดังกล่าวทำให้ผู้นำทหารของไทยที่ความวาทศาสตร์รัฐประชาชนที่มี เจตนาใช้ลัทธิคอมมิวนิสต์ทุกรูปแบบ เพื่อล้มล้างราชบัลลังก์และยึดครองประเทศไทยเป็นเมืองขึ้น จึงหันนโยบายต่างประเทศไปตามแนวทางแบบประเทศเสรีประชาธิปไตยของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเสนอให้ความช่วยเหลือทางทหารและเศรษฐกิจสังคมแก่ไทยอย่างเต็มที่ ขณะที่เป็นที่ศรัทธาด้วยสาธารณรัฐประชาชนจีนมากยิ่งขึ้น

(ข) เป้าหมายของนโยบายต่างประเทศของไทย ในฐานะที่ไทยเป็นประเทศเล็กและมีลักษณะเด่นที่สามารถรักษาเอกราชอธิปไตยของชาติไว้ได้อย่างยาวนาน ทำให้ผู้นำของไทยตั้งแต่หลังปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทหาร เลือกรับดำเนินการตามวิธีการแบบทหารมากกว่าใช้วิธีการทางการทูต โดยเชื่อว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายในอันที่จะรักษาเอกราชอธิปไตยของไทยไว้ได้ จึงทำให้ละเลยหลักการที่เคยใช้ได้ผลดีมาแล้วคือหลักคุณอำนาจไปเป็นการผูกพันกับมหาอำนาจฝ่ายเดียว

ดังนั้นลักษณะการเมืองของไทยที่ฝ่ายทหารเข้ามามีบทบาทเป็นรัฐบาลเป็นส่วนใหญ่ จึงก่อให้เกิดผลกระทบต่อนโยบายต่างประเทศของไทยด้วย แนวนโยบายต่างประเทศตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นต้นมา จึงมิได้ดำเนินการตามแนวทางเช่นในอดีต แต่มี

---

¹David A. Wilson, "Thailand, Laos and Cambodia," in Asia and International System, Edited by Wayne Welcox (Cambridge ; Massachusetts : Wintrop Publishers, Inc., 1972), pp. 187 - 188.

ลักษณะตายตัวไม่แน่นอนแบบทหาร ทั้งนี้เพราะสมมุติฐานในการวางนโยบายต่างประเทศของไทยตามแบบทหารส่วนมากไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ระหว่างประเทศ จึงอาจสรุปได้ว่านโยบายต่างประเทศของไทยวางอยู่บนสมมุติฐานทฤษฎีโดมิโน (Domino Theory)¹ ซึ่งมีสมมุติฐานว่าถ้าลาว กัมพูชา และเวียดนาม เป็นคอมมิวนิสต์ไทยก็จะต้องเป็นคอมมิวนิสต์ด้วย เพื่อป้องกันผลเช่นนั้นจึงเอาประเทศไปผูกพันกับประเทศที่เข้มแข็งที่สุดคือสหรัฐอเมริกา เพื่อต่อต้านการรุกรานของคอมมิวนิสต์

รัฐบาลสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ดำเนินนโยบายตามสหรัฐอเมริกา ซึ่งนายจอห์น ฟอสเตอร์ ดัลเลส (John Foster Dulles) รัฐมนตรีต่างประเทศสมัยประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์เป็นผู้กำหนดทฤษฎีโดมิโนว่า สาธารณรัฐประชาชนจีนจะเข้ายึดครองเวียดนามแล้วก็จะสามารถยึดครองกัมพูชา ลาว ไทยและประเทศอื่น ๆ ในเอเชียอาคเนย์ต่อไป โดยเลือกนโยบายเข้าผูกพันกับสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายโลกเสรี เพื่อต่อต้านสหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีนผู้นำฝ่ายโลกคอมมิวนิสต์ในยุคสงครามเย็น อันเป็นการเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศจากนโยบายเดินสายกลางมาเป็นนโยบายรักษาความมั่นคงร่วมกันทางทหารกับสหรัฐอเมริกาและพันธมิตร² จากสมมุติฐานดังกล่าวไทยจึงถือว่าเอกราชและเสถียรภาพของกัมพูชาและลาวย่อมมีความสำคัญต่อความมั่นคงของไทย เพื่อป้องกันภัยจากสาธารณรัฐประชาชนจีนและเวียดนามเหนือ ทำให้ไทยมีสมมุติฐานที่หันไปให้การสนับสนุนรัฐบาลทหารที่นิยมฝ่ายชาติผู้มิใช่สหรัฐอเมริกาและต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง ด้วยการมีนโยบายรับคืนนอกลบ้าน ที่เป็นการแทรกแซงกิจการภายในของประเทศเพื่อนบ้านกัมพูชาและลาว

ความผูกพันที่ไทยมีกับสหรัฐอเมริกาทั้งทางการ เมือง การทหาร เศรษฐกิจและสังคม เป็นความหวังที่ไทยคิดว่าจะได้รับการช่วยเหลือเมื่อยามถูกรุกรานด้วยอาวุธโดยตรง นับตั้งแต่การลงนามในโครงการแลกเปลี่ยนทางการศึกษาในปี พ.ศ. 2493 สนธิสัญญา

¹โปรคยู ชาณณรงค์ เทชะรัชต์กิจ, "ข้อเสนอต่อรัฐบาลใหม่สำหรับนโยบายต่างประเทศของไทย," สังคมศาสตร์ปริทัศน์ 11 (ธันวาคม 2516), หน้า 90 - 96.

²ประทุมพร วัชรเสถียร, "ไทยกับสงครามเวียดนาม : ประเมินผลจากนโยบายในอดีต," วารสารสังคมศาสตร์ 13 (มกราคม 2519), หน้า 27.

ความร่วมมือทางเทคนิคและทางเศรษฐกิจกับสนธิสัญญาทางทหารในปีเดียวกัน จนถึงสนธิสัญญา
รวมทั้งองค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEATO) หรือองค์การ
ส.ป.อ. ในปี พ.ศ. 2497 ข้อตกลงถนัด-วัลส์ ในปี พ.ศ. 2505 และแผนร่วมไทย-อเมริกัน
ปี พ.ศ. 2510 แต่ความเข้าใจที่ว่าสหรัฐอเมริกาจะให้การช่วยเหลือเมื่อยามไทยถูกรุกรานด้วย
อาวุธโดยตรงเป็นความเข้าใจของไทยฝ่ายเดียว สหรัฐอเมริกามีได้ถือว่าตนเองผูกพันที่จะต้อง
ป้องกันประเทศไทยทุกกรณี ตัวอย่างเช่น ปฏิบัติการขององค์การซีโต้ต้องได้รับความเห็นชอบจาก
ประเทศสมาชิกอื่น ๆ ก่อน ข้อตกลงถนัด-วัลส์และแผนร่วมไทย-อเมริกันก็ยังเป็นปัญหาอยู่ว่าจะมี
ผลใช้ตามกฎหมายเพียงใดหรือไม่ เมื่อสหรัฐอเมริกาเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศต่อสาธารณรัฐ
ประชาชนจีนเสียใหม่ ตามลัทธิจีนที่เลิกจำกัดวงล้อมสาธารณรัฐประชาชนจีน ยังมีผลกระทบต่อ
เป้าหมายในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยแบบเดิมมากยิ่งขึ้น

นอกจากนั้นโครงสร้างทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
ในช่วงปี พ.ศ. 2510 - 2515 ได้เปลี่ยนจากการเมืองแบบสองขั้วอำนาจ (bipolar
system) ทางการเมืองและเศรษฐกิจภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต
ไปเป็นแบบสามขั้วอำนาจ (tripolar system) โดยเพิ่มสาธารณรัฐประชาชนจีนอีก
ประเทศหนึ่ง และเป็นแบบหลายขั้วอำนาจทางเศรษฐกิจ (multipolar system)
ซึ่งเพิ่มญี่ปุ่นและยุโรปตะวันตกเข้าไปด้วย จึงมีผลกระทบต่อหลักการและเป้าหมายในการดำเนิน
นโยบายต่างประเทศของไทยโดยตรงให้ต้องมีนโยบายเปิดกว้างยิ่งขึ้นจากที่เคยผูกพันอยู่เฉพาะ
สหรัฐอเมริกาฝ่ายเดียว ซึ่งแม้สหรัฐอเมริกาก็ได้เปลี่ยนนโยบายดังกล่าวโดยหันไปค้ำค้ำกับ
สาธารณรัฐประชาชนจีน ในที่สุดไทยก็ต้องปรับนโยบายต่างประเทศเสียใหม่ตามไปด้วย โดยหัน
ไปสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน

2. นโยบายของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีต่อไทย ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนกำหนด
นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีต่อไทยคือ นโยบายของรัฐบาลไทยที่มีต่อ
สาธารณรัฐประชาชนจีน ที่มีต่อสหรัฐอเมริกาและที่มีต่อขบวนการคอมมิวนิสต์ที่เป็นมิตรกับ
สาธารณรัฐประชาชนจีนในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระยะคือ
ก) ระยะเรียกร้องให้ไทยเป็นกลาง (พ.ศ. 2493 - 2507) ในระยะนี้
เป็นช่วงที่ไทยดำเนินนโยบายเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาในนโยบายปิดล้อมสาธารณรัฐ

ประชาชนจีนให้โลกเดียว โดยเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสนธิสัญญาซีไออันเป็นสนธิสัญญาร่วมป้องกัน
ทางทหารกับสหรัฐอเมริกาต่อต้านสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่สาธารณรัฐประชาชนจีนก็พยายาม
ดำเนินนโยบายให้ไทยวางตัวเป็นกลาง โดยนายกรัฐมนตรีโจ เอินไหล ได้เสนอหลักการปฏิวัติสี่ข้อที่ถือ
หลักการเสมอภาคและเป็นกลาง ในการประชุมชาติเอเชียและแอฟริกาที่นครบันดุง ประเทศ
อินโดนีเซีย และพยายามชี้ให้ไทยเห็นว่าสหรัฐอเมริกาเป็นมหาอำนาจผู้รุกราน ต่อมาเมื่อคณะผู้
แทนอย่างไม่เป็นทางการของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้เดินทางไปเยี่ยมเยียนสาธารณรัฐ
ประชาชนจีนได้พบเจรจากับเหมา เจ๋อตง ประธานพรรคคอมมิวนิสต์จีน โจ เอินไหล นายก-
รัฐมนตรี และผู้นำคนอื่น ๆ อีกด้วย โจ เอินไหลได้กล่าวย้ำหลักการปฏิวัติสี่ข้ออีกว่าให้ไทยวางตัว
เป็นกลางและพยายามสร้างศัตรูให้น้อยที่สุดเท่าที่จะน้อยได้ เพราะ "พวกจักรวรรดินิยมนั้นเขา
ไม่ยากให้ชนในชาติใดชาติหนึ่งสามัคคีกลมเกลียวกันอย่างจริงจังหรอก เพราะสภาพเช่นนี้จะไม่
อำนวยให้เขาเข้ามาทำลาย และแทรกแซงกิจการภายในของเราได้ตามวัตถุประสงค์ของเขา"¹
และแม้ว่าไทยจะมีนโยบายเป็นปฏิปักษ์ต่อสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่สาธารณรัฐประชาชนจีนก็มี
ได้แสดงตัวเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลไทยเป็นเอกเทศจากสหรัฐอเมริกา ทั้ง ๆ ที่สาธารณรัฐประชาชน
จีนถือว่าเป็นยุคที่ระบบโลกแบ่งออกเป็น 2 ขั้วอย่างชัดเจนระหว่างค่ายสังคมนิยมและค่ายทุนนิยม
และสาธารณรัฐประชาชนจีนใช้นโยบายต่างประเทศแบบกึ่งปฏิวัติต่อต้านโลกทุนนิยมอันมีสหรัฐ
อเมริกาเป็นผู้นำก็ตาม²

อย่างไรก็ดีการที่ไทยไม่ยอมลดความผูกพันกับสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นศัตรูสำคัญ
ของสาธารณรัฐประชาชนจีน กวักการยินยอมให้ใช้ดินแดนคุกคามเอกราชของสาธารณรัฐ

¹คณะผู้แทนอย่างไม่เป็นทางการของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ประกอบด้วย กรุณา
กุกุลชาติ บรรณาธิการฝ่ายต่างประเทศของหนังสือพิมพ์ "เสถียรภาพ" อัมพร สุวรรณเขต สมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด สืบ มารังกุล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นต้น

โปรคยู วรณไว พัทโทย, โจ เอินไหลผู้ปลุกไมตรีไทย-จีน (กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์ศูนย์การพิมพ์, 2519), หน้า 8.

²ทัตสุมิ โอกาเบ, "บทบาทของจีนในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ในอนาคต," แพลโคย
นฤมิตร สอภคช, วารสารอักษรศาสตร์ 1 (มิถุนายน - พฤศจิกายน 2518), หน้า 85.

ประชาชนจีนและเวียดนามเหนือ ทำให้สาธารณรัฐประชาชนจีนเริ่มรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อไทยมากยิ่งขึ้น และมีแนวโน้มที่จะหันไปให้ความสำคัญกับขบวนการต่อต้านรัฐบาลไทยมากยิ่งขึ้น อันเป็นการส่งเสริมเป้าหมายสำคัญของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่จะต่อต้านสหรัฐอเมริกาพันธมิตรของไทยในที่สุด แม้ว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนได้หันมาใช้นโยบายอยู่ร่วมกันโดยสันติ ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดในการประชุมที่นครปักกิ่ง ประเทศอินโดนีเซียแล้ว

(ข) ระยะสร้างแนวร่วมโค่นล้มรัฐบาล (พ.ศ. 2507 - 2512) เป็นช่วงที่สาธารณรัฐประชาชนจีนมีนโยบายต่างประเทศให้การสนับสนุนการต่อสู้เพื่อปลดแอกชาติต่าง ๆ แต่สาธารณรัฐประชาชนจีนก็เลือกสนับสนุนเฉพาะเพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ของตนและในปริมาณที่จำกัด ในระยะนี้สาธารณรัฐประชาชนจีนได้แสดงความเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลไทยอย่างรุนแรงที่ไทยให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกามากยิ่งขึ้น สหรัฐอเมริกาขยายสงครามเข้ามาในเอเชียอาคเนย์ โดยเฉพาะในเวียดนาม กัมพูชาและลาว ถึงขนาดส่งเครื่องบินดำนาน้ำของเวียดนามเหนือและสาธารณรัฐประชาชนจีน และสาธารณรัฐประชาชนจีนเกรงภัยจากสหรัฐอเมริกาค้ำความร่วมมือของไทยว่าจะลุกลามเข้าไปในเขตอิทธิพลของตนในอินโดจีน และอาจลุกลามต่อไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีนอีกด้วย ขณะนี้ผู้นำของไทยไม่ยอมทำความเข้าใจเจตนาของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีต่อไทย กลับรับความช่วยเหลือและร่วมมือกับสหรัฐอเมริกามากยิ่งขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อต้องการกำลังอำนาจมาสนับสนุนฐานะทางการเมืองการทหารของตนเองควย และถือว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นศัตรูที่มีเจตนารุกรานไทย

เหตุการณ์สำคัญที่นำไปสู่การขยายการให้การสนับสนุนของสาธารณรัฐประชาชนจีนทางด้านการเมืองและกำลังใจต่อขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยคือ การที่สหรัฐอเมริกาขยายการทิ้งระเบิดเข้าไปในเวียดนามเหนือในปี พ.ศ. 2507 เป็นต้นมา และแม้ว่าจะให้การสนับสนุนในขอบเขตที่จำกัดตามอนุกรรมการปฏิวัติของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่เน้นให้พึ่งตัวเองก็ตาม แต่ก็เห็นผลกระทบกระเทือนต่อเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลไทยรวมทั้งเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นอันมาก เพราะรัฐบาลทหารไทยยิ่งผูกพันกับสหรัฐอเมริกาและเป็นปฏิปักษ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนมากขึ้นทุกที

(ค) ระยะเวลาหาทางอยู่ร่วมกัน (พ.ศ. 2512 - 2518) ทั้งแก่ประธานาธิบดีนิกสันของสหรัฐอเมริกาประกาศลัทธินิกสันที่จะถอนตัวออกไปจากเอเชียและเวียดนามเป็น

ชั้น ๆ ในปี พ.ศ. 2512 โดยหวังให้สาธารณรัฐประชาชนจีนผลักดันให้เวียดนามเหนือยุติสงคราม ขณะที่สาธารณรัฐประชาชนจีนเกิดความแตกแยกกับสหภาพโซเวียตและกลัวภัยรุกรานจากสหภาพโซเวียต ทำให้สหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีนเปลี่ยนนโยบายจากความเป็นศัตรูกันมา คัดค้านประนีประนอมกัน¹ สหรัฐอเมริกาจึงไม่เป็นภัยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนอีกต่อไป ขณะที่สหภาพโซเวียตกลายเป็นศัตรูอันดับหนึ่งแทนสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐประชาชนจีนจึงดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อเร่งสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศกำลังพัฒนาในโลกที่สามเพื่อต่อต้านอำนาจของสหภาพโซเวียตซึ่งจะขยายเข้ามาถึงภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ สาธารณรัฐประชาชนจีนจึงพยายามขยายความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกทั้งกับสหรัฐอเมริกา ยุโรป ตะวันตก ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย ฯลฯ กับประเทศต่าง ๆ ในเอเชียอาคเนย์รวมทั้งประเทศไทยด้วย² โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนให้การสนับสนุนนโยบายเป็นกลางขององค์การอาเซียนในภูมิภาค

ดังนั้นลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนที่เป็นศัตรูต่อกันจึงลดน้อยลง เพราะสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ลดความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อไทยลง จึงมิได้กระตือรือร้นที่จะขยายการสนับสนุนขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย แต่สาธารณรัฐประชาชนจีนได้แสดงท่าทีที่เป็นมิตรกับประเทศไทยมากยิ่งขึ้นจนนำไปสู่ความเข้าใจที่ดีต่อกันและสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกันในที่สุด

¹ โจว เอินไหล นายกรัฐมนตรีของสาธารณรัฐประชาชนจีนได้รายงานแนวนโยบายต่างประเทศต่อที่ประชุมใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์ครั้งที่ 10 ณ กรุงปักกิ่ง ระหว่างวันที่ 24 - 28 สิงหาคม พ.ศ. 2516 ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนกับสหรัฐอเมริกาต่างกับความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียต เพราะสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียตต้องการแบ่งโลกออกเป็น 2 ฝ่ายภายใต้การนำของประเทศทั้งสอง แต่สาธารณรัฐประชาชนจีนจะเข้าข้างประเทศด้อยพัฒนาซึ่งต้องการปลดแอกจากจักรวรรดินิยมอเมริกาและสหภาพโซเวียต

โปรดดู ชาญณรงค์ เศรษฐกิจ, "การประชุมใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 10," สังคมศาสตร์ปริทัศน์ 11 (พฤศจิกายน 2516), หน้า 91.

² Sarasin Viraphol, "China's Role in Regional Cooperation in Southeast Asia," สารานุกรม 2520, หน้า 45, 49.

3. วิธีการดำเนินนโยบายของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีต่อไทย แบ่งเป็น 3
ระยะได้เช่นเดียวกันนโยบายของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีต่อไทยคือ

ก) ระยะก่อนสหรัฐอเมริกาขยายสงครามในอินโดจีน (พ.ศ. 2493 - 2507) เมื่อฝ่ายจีนคอมมิวนิสต์มีชัยชนะเหนือฝ่ายก๊กมินตั๋งอย่างเด็ดขาด และประกาศสถาปนาประเทศเป็นสาธารณรัฐประชาชนจีนเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2492 นั้น ในเมืองไทยตรงกับสมัยของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ยุคที่ 2 ซึ่งขึ้นมาสู่อำนาจด้วยการทำรัฐประหารรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ เมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2491 โดยอ้างว่ารัฐบาลไร้ประสิทธิภาพในการป้องกันภัยคอมมิวนิสต์และกบฏจรวด และวางท่าที่เป็นกลางต่อความขัดแย้งระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนบนฝั่งแผ่นดินใหญ่กับสาธารณรัฐจีนที่ไต้หวัน

อย่างไรก็ดีด้วยความรู้สึกกลัวภัยคอมมิวนิสต์ รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม จึงได้ดำเนินนโยบายภายในที่มุ่งกำจัดอิทธิพลชาวจีนในประเทศไทยทั้งกลุ่มที่นิยมคอมมิวนิสต์และก๊กมินตั๋ง มีการตรวจค้นโรงเรียนจีนและสมาคมจีนหลายแห่งพร้อมทั้งจับกุมผู้นำจีนในไทยหลายร้อยคน และประกาศลดจำนวนคนต่างด้าวที่ยินยอมให้เข้าไทยจากจำนวนปีละ 1 หมื่นคนเหลือเพียง 200 คน¹ นอกจากนั้นยังพยายามหาทางลดความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนในไทยกับชาวจีนบนฝั่งแผ่นดินใหญ่ด้วยการออกกฎเกณฑ์ที่ไม่เป็นการสนับสนุนให้ชาวจีนในไทยเดินทางไปศึกษายังสาธารณรัฐประชาชนจีน²

ต่อมาในเดือนมกราคม พ.ศ. 2493 วิทยุปักกิ่งได้เริ่มโจมตีรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ว่าเป็นรัฐบาลที่มั่นนโยบายกดขี่ข่มเหงชาวจีนในไทย และยังสามารถเรียกร้องให้รัฐบาลไทยเลิกมั่นนโยบายดังกล่าวเสีย ทำให้จอมพล ป.พิบูลสงคราม รู้สึกเป็นปฏิปักษ์กับสาธารณรัฐ

¹ Donald E. Nuechterlein, Thailand and the Struggle of Southeast Asia, (Ithaca, N.Y. : Cornell University Press, 1965), pp. 101 - 102.

² William G. Skinner, The Chinese Society in Thailand : An Analytical History, p. 340.

ประชาชนจีนมากยิ่งขึ้น และมีแนวโน้มหันไปผูกพันกับสหรัฐอเมริกาในเวลาต่อมา สำหรับเหตุผลหลักก็น่าจะเกิดจากปัญหาภายในมากกว่าคือความไม่มั่นคงในฐานะทางการเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงครามเอง เพราะไม่มีฐานอำนาจทางทหารและตำรวจที่แท้จริง จึงหวังจะได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาเพื่อนำมาสร้างกองทัพตำรวจโดยร่วมมือกับ พล.ต.ท. เผ่า ศรียานนท์ เพื่อคานอำนาจกองทัพของพล.ท. สฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงอ้างภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์วาระรุนแรง¹ ประกอบกับได้เกิดสงครามกบฏชาติในอินโดจีนขึ้นในปี พ.ศ. 2493 และจอมพล ป. พิบูลสงครามเชื่อว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนให้การสนับสนุนแกชบวนการเวียคมินห์และขบวนการลาวอิสระ ซึ่งให้การช่วยเหลือโดยตรงต่อกลุ่มแบ่งแยกดินแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยโดยใช้ขบวนการญวนอพยพเป็นเครื่องมือ² รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามจึงร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาต่อต้านสาธารณรัฐประชาชนจีนเพราะไม่เชื่อนโยบายเป็นกลางเกรงว่าจะเป็นการเปิดโอกาสให้ลัทธิคอมมิวนิสต์แทรกแซงนโยบายต่าง ๆ ของไทยได้โดยง่ายด้วยการสนับสนุนของชาวจีนในไทย และ

---

¹นักวิชาการอเมริกันส่วนใหญ่สรุปว่าความเคลื่อนไหวของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในไทยขณะนั้น น้อยมาก ในปี พ.ศ. 2493 ภาควิชาคอมมิวนิสต์ชาวจีนในไทยประมาณ 4,000 คน และมีคนไทยที่เป็นคอมมิวนิสต์ประมาณ 200 คนเท่านั้น การประเมินสถานการณ์ของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงเป็นการบิดเบือน ไม่ยอมแก้ปัญหาล้าหลังทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม แต่กลับไปสร้างสมกำลังอาวุธซึ่งกลายเป็นเชื้ออย่างดีให้กับการขยายตัวของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในที่สุด

โปรดดู Frank C. Darling, Thailand and the United States (Washington D.C. : Public Affairs Press, 1965), pp. 86 - 87.

²แต่ในความเป็นจริงแล้วจุดประสงค์ของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีต่ออินโดจีนในระยะสั้นต้องการให้ความช่วยเหลือเวียคนามเหนือภายใต้การนำของโฮจิมินห์เท่านั้น มิได้ต้องการกระทำการใด ๆ ถึงขั้นส่งหน่วยรบเข้าไปเพื่อช่วยเหลือฝ่ายเวียคนามเหนือ ยกเว้นในกรณีที่มีเหตุการณ์ซึ่งจำเป็นต้องป้องกันเวียคนามเหนือมิให้ถูกทำลาย

โปรดดู Harold C. Hinton, Communist China in World Politics (Boston : Houghton Mifflin Company, 1966), p. 25.

จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้นำเอาความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาไปใช้สร้างอิทธิพลจัดฝ่าย
 คำน โดยอ้างว่าเพื่อทำลายภัยคุกคามของคอมมิวนิสต์ซึ่งในความเป็นจริงเป็นความขัดแย้งกันใน
 ภูมิภาค แทนที่นำเอาภัยจากการคุกคามของคอมมิวนิสต์มาอ้างเพื่อสร้างฐานอำนาจให้กับฝ่าย
 ตนมากกว่า

รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ดำเนินนโยบายผูกพันกับสหรัฐอเมริกาใน
 การต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างใกล้ชิด ด้วยการให้การรับรองรัฐบาลจักรพรรดิเบาโค โดยหวังว่า
 จะสามารถหยุดยั้งฝ่ายเวียตมินห์มิให้ยึดครองอินโดจีนได้ รวมทั้งยังส่งทหารไปรวมรบในสงคราม
 เกาหลีซึ่งเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2493 เป็นประเทศแรกในเอเชียเพื่อต่อต้านเกาหลีเหนือ นอกจากนี้
 นั้นยังร่วมกับสหรัฐอเมริกาคัดค้านข้อเสนอของอดีตนายกรัฐมนตรีเนรูห์ของอินเดีย ที่เสนอให้
 สาธารณรัฐประชาชนจีนมีที่นั่งในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติด้วย

ในด้านการเคลื่อนไหวของคอมมิวนิสต์ในไทยปรากฏว่าในปี พ.ศ. 2494
 พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยสามารถจัดการประชุมผู้แทนทั่วประเทศที่สองขึ้นได้มีการจัดตั้ง
 คณะกรรมการกลางของพรรค นายประสงค์ วงศ์วิวัฒน์ ได้รับเลือกให้เป็นเลขาธิการพรรค
 กรรมการพรรคคนสำคัญประกอบด้วย นายประเสริฐ หรัพย์สุนทร ร.ต.ท.วาสน์ สุนทรจามร
 นายศักดิ์ ศุภเกษม และนายประพันธ์ วีระศักดิ์ เป็นต้น อันเป็นความพยายามในการหาฐานสนับสนุน
 ทางการเมืองในเมืองหลวงและเมืองใหญ่ ๆ เพื่อต่อสู้แข่งขันตามวิถีทางรัฐสภา ที่รัฐบาลใน
 ยุคนั้นเปิดโอกาสให้มีได้ แต่หลังจากที่รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ดำเนินการจับกุมผู้ของ
 สงสัยว่าเป็นคอมมิวนิสต์ถึง 104 คน รวมทั้งได้ออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำอันเป็น
 คอมมิวนิสต์เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2495 ด้วย ทำให้ที่ประชุมใหญ่ของพรรคคอมมิวนิสต์
 แห่งประเทศไทยซึ่งจัดประชุมในปีเดียวกันตกลงเปลี่ยนวิธีการจากการต่อสู้ทางรัฐสภาเป็นการ
 ต่อสู้ด้วยอาวุธ อย่างไรก็ตามทางพรรคได้ออกคำสั่งต่อสมาชิกว่า ถึงแม้ทางพรรคจะนโยบายทำ
 การปฏิวัติโดยใช้อาวุธ แต่เนื่องจากประชาชนชาวไทยขณะนั้นยังไม่พร้อมในวิธีดังกล่าว จึงได้
 ออกคำสั่งยับยั้งปฏิบัติการดังกล่าวชั่วคราว¹

¹ พันศักดิ์ วิญญรัตน์, "ข่าวจากนาแก," สังคมศาสตร์ปริทัศน์ 11 (สิงหาคม 2516),

เหตุการณ์สำคัญต่อมาที่เป็นผลให้ไทยมีนโยบายผูกพันกับสหรัฐอเมริกาและเป็น
 ปฏิบัติกับสาธารณรัฐประชาชนจีนมากยิ่งขึ้นคือ กรณีสงครามกบฏเอกราชของเวียดนาม ที่ฝ่ายเวียค
 นามพยายามขับไล่อิทธิพลของฝรั่งเศสออกไปจากอินโดจีนภายใต้การนำของโฮจิมินห์ผู้นำขบวนการ
 ชาตินิยมของเวียดนามเหนือ จนกระทั่งสามารถสถาปนาประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียค
 นามขึ้นเป็นผลสำเร็จ มีใจเป็นนโยบายรุกรานเอเชียใต้อย่างเป็นคอมมิวนิสต์ตามที่ผู้นำไทยเข้าใจ
 ว่าเป็นแผนการสนับสนุนจากสาธารณรัฐประชาชนจีนกับสหภาพโซเวียต¹ นอกจากนั้นรัฐบาล
 จอมพล ป.พิบูลสงคราม ยังได้ประกาศเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่ง
 เอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกด้วยเมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2507 ^{24๙7} ด้วยกลัวว่าสงครามกลาง
 เมืองในเวียดนามซึ่งลุกลามเข้ามาในลาวและกัมพูชาจะขยายเข้ามาในประเทศไทย และยังได้
 ให้ความร่วมมือกับนโยบายของสหรัฐอเมริกาในสมัยประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ เพื่อปิดล้อม
 สาธารณรัฐประชาชนจีนให้โดดเดี่ยว โดยจัดตั้งกลุ่มภาคีทางทหารแบบทวีภาคีกับญี่ปุ่นในปี พ.ศ.
 2494 กับฟิลิปปินส์ในปี พ.ศ. 2494 กับออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ในปี พ.ศ. 2494 กับ
 เกาหลีใต้ในปี พ.ศ. 2496 และกับจีนไต้หวันในปี พ.ศ. 2497 ไทยมิได้ศึกษาสถานการณ์
 และข้อเท็จจริงด้วยตนเอง ทำให้ดำเนินนโยบายผิดพลาดตามสหรัฐอเมริกาตลอด นอกจากนั้น
 ยังร่วมกับสหรัฐอเมริกาดะเมิดข้อตกลงเจนีวาปี พ.ศ. 2497 เพื่อยุติสงครามอินโดจีนโดยการ
 ใช้นโยบายรวมเวียดนามให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งกำหนดให้กระทำภายในเดือนกรกฎาคม
 พ.ศ. 2499 เพราะไทยให้การสนับสนุนนโยบายของสหรัฐอเมริกาในการให้ความช่วยเหลือทาง
 ทหารแก่เวียดนามใต้เพื่อสู้รบกับเวียคมินห์

อย่างไรก็ดีต่อมาด้วยความคิดริเริ่มของนายกรัฐมนตรี เนรูห์ของอินเดียได้
 เสนอให้มีการประชุมกลุ่มประเทศที่ไม่ฝักใฝ่กับฝ่ายใดภายใต้หลักปรัชญาสี่ขั้ว ในการประชุมชาติ
 เอเชียและแอฟริกาที่นครบันดุง ประเทศอินโดนีเซีย ระหว่างวันที่ 18 ถึง 20 เมษายน พ.ศ.
 2498 เพื่อเป็นการลดบรรยากาศความขัดแย้งทางอุดมการระหว่างค่ายเสรีประชาธิปไตยและ

¹ประทุมพร วัชรเสถียร, ไทยกับสงครามเวียดนาม : ประเมินผลจากนโยบายใน
 อภิปท, หน้า 29 - 31.

คายนามวินิตต์¹ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นราชพิพงศ์ประพันธ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง การต่างประเทศของไทย เข้าร่วมประชุมด้วย โดยได้พบปะเจรจากับโจว เอิน ไทล นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนด้วยกันทั้งนี้ ได้มีความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกัน โอกาสนี้ ได้มีการแลกเปลี่ยนทรรศนะกันและโจว เอิน ไทล ได้ตอบปัญหาข้อข้องใจของฝ่ายไทยใน ชาวคือที่ว่า สาธารณรัฐประชาชนจีนกำลังดำเนินนโยบายบ่อนทำลายประเทศไทยด้วยการให้อาหุช และฝึกคนอยู่ในเขตปกครองตนเองที่สิบสองปันนา โดยสนับสนุนให้นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งลี้ภัยการ เมืองอยู่ในสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นหัวหน้ากระทำการ โจว เอิน ไทล ได้ชี้แจงข้อข้องใจของ ฝ่ายไทยว่า การตั้งอาณาเขตปกครองตนเองของไทยเป็นนโยบายการปกครองภายในที่จะให้ อิสระแก่ชนกลุ่มน้อยของชาติต่าง ๆ ในสาธารณรัฐประชาชนจีน มิใช่จะเป็นนโยบายที่ต้องการแผ่ อำนาจออกมายังต่างประเทศ²

นอกจากนั้นโจว เอิน ไทลยังได้ชี้แจงข้อข้องใจเกี่ยวกับบทบาทและฐานะของ นายปรีดี พนมยงค์ อดีตนักการเมืองผู้สูญเสียอำนาจของไทย ที่หลบหนีจากการรัฐประหารของ

¹ หลักการสำคัญของหลักปฏิวัติคือ การเคารพในอำนาจอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดิน แคน การไม่รุกรานซึ่งกันและกัน การไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน ความเท่าเทียม กันและการไม่ประนีประนอมซึ่งกันและกัน และการอยู่ร่วมกันโดยสันติ

โปรดดูรายละเอียดใน วินิตา ไกรฤกษ์, "ขบวนการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด," ใน การเมืองและสังคม, ประณต นันทิยะกุล, บรรณาธิการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 555 - 563.

² พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นราชพิพงศ์ประพันธ์, "การประชุมบันทึกลง," รัฐาภิวัตร 15 (มกราคม 2516), หน้า 45.

สำหรับเรื่องการจัดตั้งรัฐอิสระปกครองตนเองนี้รัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐประชาชน จีนฉบับปี พ.ศ. 2497 ได้ระบุไว้ในบทที่ 1 หมวดที่ 2 มาตรา 5 และในหมวดที่ 3 ให้ชนกลุ่ม น้อยที่มีเอกลักษณ์พิเศษทาง เชื้อชาติมีสิทธิตั้งปริมณฑลปกครองตนเองได้

โปรดดู ถนิมใจ กล้าสมุทร, "ไทยปกครองตนเองในจีน," ประชาชาติรายสัปดาห์ 2 (24กรกฎาคม 2518), หน้า 84 - 86.

ฝ่ายทหาร เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2490 ไปอยู่ในสาธารณรัฐประชาชนจีนว่า ไปอยู่ในฐานะ
ผู้ลี้ภัยทางการเมือง เมื่อนั้น มีโคพูควิทยาหรือเขียนหนังสือโจมตีประเทศไทยต่อไปอีกแล้ว สำหรับ
ปัญญาชาวจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย โจวเอินไหลกล่าวว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนพร้อมที่จะ
เจรจาทำความตกลงกับประเทศไทย เช่นเดียวกับที่ได้ทำกับอินโดนีเซียไปแล้ว¹ และปฏิเสธข้อ
สงสัยของฝ่ายไทยที่ว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนให้การสนับสนุนการรุกรานหรือการคุกคามโดยตรง
ต่อประเทศไทย เพราะสาธารณรัฐประชาชนจีนไม่มีความจำเป็นที่จะทำให้คิดบ่อนทำลายรัฐบาล
ของประเทศเพื่อนบ้าน ไม่มีการฝึกคนและอาวุธใด ๆ ในมณฑลยูนนาน เพื่อก่อความและแทรกซึมใน
ประเทศไทย อีกทั้งเชิญให้คณะผู้แทนจากประเทศไทยไปอยู่ที่แคว้นสิบสองปันนาว่าสาธารณรัฐ
ประชาชนจีนได้มีการเคลื่อนไหวอะไรที่เป็นปฏิปักษ์ต่อประเทศไทยบ้าง

ต่อมาหลังจากการประชุมที่นครบันดุง ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อคณะผู้แทนอย่าง
ไม่เป็นทางการของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้เดินทางไปเยี่ยมเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน
เพื่อไปขอข้อเท็จจริงได้พบเจรจากับเหมา เจ๋อตุง ประธานพรรคคอมมิวนิสต์จีน โจวเอินไหล
นายกรัฐมนตรี และผู้นำคนอื่น ๆ อีกด้วย เหมา เจ๋อตุงกล่าวว่า "จีนไม่เคยมีฐานทัพนอกดินแดน
ของตน และจีนก็ไม่เคยส่งที่ปรึกษาทางทหารไปไว้ในประเทศอื่นเลย" เกี่ยวกับการค้า
เหมา เจ๋อตุงกล่าวว่า "ในการค้าขายกันนั้นจีนไม่เคยคิดจะเอาเปรียบประเทศอื่น ในอดีตจีนได้
รับความขมขื่นจากประเทศอื่นมาก ประเทศอื่นเอาเปรียบจีนและรุกรานจีน เพราะฉะนั้นจีนจึงไม่
ต้องการจะกระทำเช่นนั้นกับประเทศใด" กับแนะนำให้ไทยพึ่งตนเองในการพัฒนาทรัพยากร
ธรรมชาติให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่สาธารณรัฐประชาชนจีนก็พร้อมที่จะแลกเปลี่ยน
การค้าและวัฒนธรรมกับไทย และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือไทยในฐานะประเทศกำลัง
พัฒนา นอกจากนั้นเหมา เจ๋อตุงยังได้แนะนำอีกว่า "ในฐานะเป็นประเทศเล็กไทยควรจะวางตัว
เป็นกลางไทยไม่ควรถือหางฝ่ายใด การกระทำเช่นนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ไทยเอง ไทยควร
พยายามวางตัวเป็นกลางและพยายามสร้างศัตรูให้น้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้" และโจวเอินไหล
ได้พูดถึงระบบการปกครองของประเทศไทยซึ่งมีองค์พระมหากษัตริย์เป็นประมุขว่าไม่ขัดกับความ

¹ ลู่ซิ่น คันทิกุล, "ความเป็นมาของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยโดยสังเขป,"
รัฐศาสตร์นิเทศ 4 (ตุลาคม - ธันวาคม 2516), หน้า 64.

เป็นมิตรระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนแต่อย่างใด โดยได้ยกตัวอย่างประเทศเนปาลกับประเทศอัฟกานิสถาน ซึ่งปกครองด้วยกษัตริย์แต่ก็เป็นมิตรกับสาธารณรัฐประชาชนจีน และทั้งสองฝ่ายก็ให้ความร่วมมือในกิจการต่าง ๆ หลายประการ¹

นอกจากนั้นควยท่าที่ที่เป็นมิตรของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีต่อไทยจากการประชุมที่บันดุง ประเทศอินโดนีเซีย ประกอบกับบรรยากาศที่กำลังตื่นประชาธิปไตยได้ผลักดันให้เกิดความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประชาชนขึ้นอย่างกว้างขวาง รัฐบาลไทยได้อนุญาตให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคการเมืองแนวสังคมนิยม เช่น นายเทพ โชติพันธุ์ ซึ่งสังกัดพรรคเสรีราษฎรผู้แทนสหบาลกรรมกร นักหนังสือพิมพ์ ศิลปิน นักแสดง ฯลฯ เดินทางไปเยือนปักกิ่งได้ และยังอนุญาตให้คนไทยทำการค้าสินค้าที่ไม่ใช่ยุทธปัจจัยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ด้วย นโยบายดังกล่าวเป็นนโยบายใหม่ของจอมพล ป.พิบูลสงคราม เพื่อสร้างบรรยากาศเสรีประชาธิปไตยเพื่อหาเสียงในการเลือกตั้งทั่วไปซึ่งจะมีขึ้นในปี พ.ศ. 2500

แต่ต่อมาจอมพล ป.พิบูลสงครามได้เปลี่ยนนโยบายหันกลับไปใช้นโยบายสนับสนุนตะวันตกและต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรงอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากการดำเนินนโยบายเป็นกลางที่ผ่านมาไม่เป็นที่พอใจของสหรัฐอเมริกา ประกอบกับบรรยากาศที่ค่อนข้างจะเป็นประชาธิปไตยทำให้พรรคการเมืองฝ่ายค้านพูดไฮด์ปาร์กโจมตีรัฐบาลทหารของจอมพล ป.พิบูลสงครามว่าเป็นเผด็จการ จอมพล ป.พิบูลสงคราม รู้สึกไม่มั่นคงจึงหันไปหาความสัมพันธ์สนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาซึ่งต้องการให้รัฐบาลไทยเป็นผู้นำในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในเอเชียมากยิ่งขึ้น² ดังนั้นเมื่อคณะผู้แทนส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนของนายเทพ โชติพันธุ์ กลับจากการเดินทางไปปักกิ่งเป็นเวลาประมาณ 1 เดือน จึงถูกจับกุมในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2499 ในข้อหาทำการกระทำความอันเป็นคอมมิวนิสต์ร่วมกับนายแคล้ว นรปติ และนักการเมืองอื่น ๆ อีก 2 - 3 คน ทั้ง ๆ ที่ก่อนที่คณะบุคคลดังกล่าวจะเดินทางไปเยือนปักกิ่งก็ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลแล้ว

¹วรรณไว พัชโรทัย, โจโฉในหลุมปลุกไมตรีไทย-จีน, หน้า 4 - 8.

²คณีย์ ทองใหญ่, ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พ.ศ. 2501 - 2506), วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒราชวิทยาลัย 2516, หน้า 61 - 64.

อย่างไรก็ดีตลอดสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ก็ได้มีการติดต่อกันระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนในหมู่เอกชนอย่างไม่เป็นทางการอย่างไม่ขาดสาย ทั้งบรรดาพ่อค้า พระภิกษุ ทหาร นักกีฬา กรรมกร ศิลปิน ฯลฯ แม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 และประกาศห้ามส่งสินค้าเข้าจากสาธารณรัฐประชาชนจีนเข้ามายังประเทศไทยเดือนตุลาคม พ.ศ. 2499 ห้ามมิให้มีการติดต่อกับชายกับสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ตาม¹ และแม้ว่าจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จะได้ทำรัฐประหารยึดอำนาจจากจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2501 โดยมีนายพจน์ สารสิน เป็นนายกรัฐมนตรีชั่วคราว การติดต่อดังนั้นระหว่างประเทศทั้งสองอย่างไม่เป็นทางการก็ยังดำเนินต่อไป

ต่อมาจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำรัฐประหารล้มรัฐบาล พล.ท.ถนอม กิรีขจร ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 และใช้นโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างเฝ้ายาม โดยได้ออกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 12 (ลงวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2501) และฉบับที่ 24 (ลงวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2501) บัญญัติให้มีการปราบปรามผู้มีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ภายในประเทศอย่างเด็ดขาด โดยระบุโทษขั้นร้ายแรงที่ผู้ต้องหาพึงจะได้รับจากการพิจารณาพิพากษาของศาลทหารไว้ด้วย และแนวนโยบายดังกล่าวยิ่งชัดแจ้งขึ้นเมื่อมีประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 53 (ลงวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2502) บัญญัติห้ามการค้าขายติดต่อกับสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างเด็ดขาด นอกจากนั้นยังห้ามมิให้มีการจัดตั้งสหภาพกรรมกรในรูปแบบต่าง ๆ ด้วย

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ใช้อำนาจตามมาตรา 17 แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2502 สั่งประหารชีวิตผู้ต้องหาซึ่งมีความผิดว่ามีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ไปหลายคน และนอกจากการกวาดล้าง จับกุมแล้วยังเสริมสร้างมาตรการในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ด้วยการจัดตั้งและปรับปรุงหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์ขึ้นอีกหลายแห่ง เช่น กองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ (กรป.กลาง) ศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการปราบปรามคอมมิวนิสต์ (เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นกองอำนวยการป้องกัน

¹โปรดดูรายละเอียดใน วรรณไว พรีโนทัย, โจวเอินไหลผู้ปลูกไมตรีไทย-จีน,

และปราบปรามคอมมิวนิสต์เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2512 และเปลี่ยนเป็นกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2517) นอกจากนั้นยังได้จัดตั้งหน่วยงานสันนิบาตเสรีชนแห่งประเทศไทยขึ้นโดยได้รับความช่วยเหลือจาก ซี.ไอ.เอ. เป็นครั้งแรก 2 ล้านบาท¹ นโยบายดังกล่าวของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางว่ากระทำเกินกว่าเหตุ ภัยการประเินสถานการณ์เกี่ยวกับการคุกคามของคอมมิวนิสต์ที่เกินความจริง ซึ่งในความเป็นจริงแล้วน่าจะเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องการเรียกร้องงบประมาณให้หน่วยงานของตนได้รับมากขึ้นมากกว่า ในเรื่องนี้หนังสือพิมพ์ได้ตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับการปะทะกับผู้ออกการร้ายมักเกิดบ่อยครั้ง เมื่อเวลาใกล้จะถึงปีงบประมาณเสมือนเป็นการเรียกร้องความสนใจเพื่อเป็นข้อต่อรองในการพิจารณาอนุมัติงบประมาณให้กับหน่วยงานของตน

การป้องกันปราบปรามคอมมิวนิสต์ในไทยสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้กระทำกว้างขวางทั้งในหมู่ชาวจีน ชาวจีนอพยพและชาวไทย ได้มีการจับกุมนักการเมือง นักหนังสือพิมพ์ นักศึกษา กรรมกร ชาวนา พ่อค้าประชาชนอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะที่เป็นฝ่ายสังคมนิยมและฝ่ายตรงข้ามกับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และยังประกาศห้ามเดินทางไปยังสหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีนอีกด้วย และในระหว่างปี พ.ศ. 2504 - 2505 รัฐบาลได้ทำการกวาดล้างจับกุมผู้ต้องสงสัยว่าเป็นคอมมิวนิสต์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางอย่างกว้างขวางเป็นผลให้ นายครอง จันทวงษ์ นายทองพันธ์ สุทธิมาศ ชาวสกลนคร และนายรวมวงศ์พันธ์ ชาวสุพรรณบุรี ผู้ต้องสงสัยว่าเป็นคอมมิวนิสต์ชั้นนำถูกประหารชีวิตตามอำนาจมาตรา 17²

การปฏิบัติที่การตอบโต้ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยคือ ได้เปิดประชุมพรรคครั้งที่ 3 ขึ้นในเดือนกันยายน พ.ศ. 2504 และได้มีมติจัดตั้ง "แนวร่วมรักชาติรักประชาธิปไตย" ขึ้นด้วยการปลุกระดมมวลชน เพื่อเป็นแกนนำในการปลุกระดมชาวนาคามชนบทห่างไกล

¹ อภิชาติ โพธิ์ไฟโรจน์ และคณะ, จีนแดง (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศึกษาสัมพันธ์, (ม.ป.ป.)), หน้า 152.

² D. Insor, Thailand : A Political, Social and Economic Analysis (London : George Allen & Unwin Ltd., 1963), p. 103.

ให้มีความสำคัญทางการเมือง และได้มีมติจัดตั้งกองกำลังอาวุธขึ้นเพื่อต่อสู้แทนการต่อสู้ทางการเมืองโดยวิธีทางรัฐสภา¹ พร้อมกันนั้นพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยก็ได้ประกาศแนวนโยบายเฉพาะหน้า 10 ประการขึ้นซึ่งมีสาระสำคัญคือ การขจัดอิทธิพลรุกรานของจักรวรรดินิยมอเมริกา พร้อมกับดำเนินนโยบายอิสระเป็นกลาง สันติภาพและประชาธิปไตย ภายหลังจากโค่นอำนาจรัฐที่ขายชาติ เด็ดการฟัดชิสต์และปล้นชาติปล้นประชาชนของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ลงแล้ว ต่อจากนั้นก็ถอนประเทศไทยออกจากภาคี ส.ป.อ. สนับสนุนการเคลื่อนไหวปลดแอกประชาชนชาตินิยมเล็กพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ และกฎหมายอื่น ๆ ที่วิกรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน

ต่อมาในวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2505 วิถีเสียประชาชนแห่งประเทศไทยได้เริ่มส่งกระจายเสียงโจมตีรัฐบาลไทยเป็นครั้งแรก กล่าวกันว่าสถานีวิทยุตั้งอยู่ใต้มณฑลยูนนานทางตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่ก็ไม่มียุทธศาสตร์ที่สนับสนุนแน่นอน²

ก้านนโยบายต่างประเทศของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดำเนินนโยบายผูกพันกับสหรัฐอเมริกาอย่างแน่นแฟ้นโดยใช้นโยบายรักกันนอกบ้าน พยายามกระตุ้นให้องค์การ ส.ป.อ. เข้าไปมีบทบาทแทรกแซงในลาว ทั้ง ๆ ที่นายพจน์ สารสิน เลขาธิการองค์การ ส.ป.อ. ได้ให้เหตุผลว่าวิกฤตการณ์ในลาวเป็นเพียงเรื่องขัดแย้งภายในประเทศเท่านั้นก็ตาม แต่ไทยก็เข้าไป

¹ เหตุที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยสามารถประกาศต่อสู้ด้วยอาวุธอย่างจริงจังในปี พ.ศ. 2505 เพราะมีผู้หลบหนีจากการปราบปรามทางการเมืองของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เข้าไปสมทบเป็นจำนวนมาก ทั้งกรรมกรนิสิตนักศึกษา ประชาชนและปัญญาชน จนสามารถจัดตั้งหน่วยรบติดอาวุธขึ้นเป็นครั้งแรกที่นครพนมและสกลนคร

โปรดดู Melvin Gurtov, China and Southeast Asia - The Politics of Survival (Lexington, Massachusetts : D.C. Heath and Company, 1971), p. 11.

² Harvey H. Smith, et. al., Area Handbook for Thailand (Washington D.C. : U.S. Government Printing Office, 1968), p. 299.

แทรกแซงกิจการภายในของลาวในปี พ.ศ. 2503 สนับสนุนลาวฝ่ายขวาของนายพลภูมิ หนองสวรรค์ และเจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาศักดิ์ ให้อยู่อำนาจแต่ไม่สำเร็จ และในที่สุดนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ก็ผูกพันกับสหรัฐอเมริกามากยิ่งขึ้นเมื่อ นายถนอม คอมันตร์ รัฐมนตรีต่างประเทศของไทย และนายคีนันรัลด์ รัฐมนตรีต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาได้ออกแถลงการณ์ร่วม "ข้อตกลงถนอม-รัลด์" (Thanat-Rusk Agreement) ในวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2505 โดยสหรัฐอเมริกาให้สัญญาว่าจะช่วยไทยโดยลำพังหากถูกทางชาติภูกุรณหังโดยเปิดเผยหรือโดยวิธีการแทรกซึมบ่อนทำลาย และสหรัฐอเมริกาได้ส่งทหารเข้ามายังประเทศไทยเพิ่มเติมอีกในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2505

ปฏิบัติการดังกล่าวหังของไทยและสหรัฐอเมริกาทำให้สาธารณรัฐประชาชนจีนรู้สึกหาวเคราะห์แวงว่าจะ เป็นอันตรายต่อกัมพูชาและเวียคนามเหนือ อันเป็นปราการป้องกันการรุกรานจากภายนอกและอาจกระทบกระทั่งเื่อ่นมาถึงตนเองด้วย เนื่องจากความร่วมมือระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกามีลักษณะต่อต้านและคุกคามตนด้วยการสร้างวงล้อมทางทหารในเอเชียอาคเนย์เพื่อหวังผล เข้ามามีอิทธิพลเหนือเหตุการณ์ในคาบสมุทรอินโดจีนโดยอ้างว่าเพื่อป้องกันและต่อต้านภัยจากคอมมิวนิสต์¹ และช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2504 - 2507 เมื่อเป็นที่ประจักษ์ว่าสหรัฐอเมริกาได้เข้ามายุ่งเกี่ยวกับสงครามเวียคนามมากขึ้น สาธารณรัฐประชาชนจีนก็สิ้นความออกทนและเริ่มปฏิบัติการตอบโต้ด้วยการให้ความสนับสนุนสงครามประชาชนในประเทศไทย² หัง ๆ ที่สาธารณรัฐประชาชนจีนเคยมีนโยบายเป็นกลางต่อไทย โดยพยายามชี้ให้รัฐบาลไทยเห็นว่าสหรัฐอเมริกา นั้นเป็นมหาอำนาจผู้รุกราน และพยายามที่จะแยกไทยออกจากการ เป็นพันธมิตรที่เข้มแข็งของสหรัฐอเมริกาเพื่อเป็นการคัดกำลังสหรัฐอเมริกา

¹ Frank C. Darling, "America and Thailand," Asian Survey 7 (April 1967), p. 218.

² แดเนี่ยล คี. เลิฟเลส, "สงครามประชาชนกับขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย," แปลโดย ทรงยศ แวหงษ์ ใน ขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย, สุชาติ สวัสดิ์ศรี, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิฆเนศ, 2517), หน้า 244 - 248.

การดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ๓๓ รัชต์
ที่ผูกพันอย่างแน่นแฟ้นกับสหรัฐอเมริกาจึงมีผลร้ายต่อประเทศไทยเป็นอย่างมาก เพราะทำให้
สาธารณรัฐประชาชนจีนและเวียดนามเหนือมองเห็นไทยเป็นศัตรูร่วมกับสหรัฐอเมริกาไปในที่สุด
อันนำไปสู่ความเป็นปฏิปักษ์ต่อกันระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนมากยิ่งขึ้น

ข) ระยะสหรัฐอเมริกาทำสงครามในอินโดจีน (พ.ศ. 2507 - 2512) ใน
ระยะนี้สาธารณรัฐประชาชนจีนได้แสดงความเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลไทยอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจาก
นโยบายต่างประเทศของไทยที่ให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาอย่างแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ในการปิดล้อม
คนและพันธมิตรในอินโดจีนคือเวียดนาม กัมพูชาและลาว ซึ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนถือว่าเป็น
การคุกคามและเป็นอันตรายต่อตนโดยตรง

วิกฤตการณ์สำคัญที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งรุนแรงขึ้นในอินโดจีนคือ เหตุการณ์
อ่าวตังเกี๋ย (Gulf of Tonkin Incident) ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2507 เนื่อง
จากได้เกิดการปะทะกันระหว่างสหรัฐอเมริกากับเวียดนามเหนือ ที่มีผลสืบเนื่องมาตั้งแต่รัฐบาล
ของประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์และประธานาธิบดีเคนเนดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยของประธานา
ธิบดียอดห์เซ็น ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2507 สหรัฐอเมริกาได้มีแผนการบุกโจมตีเวียดนามเหนืออย่าง
กว้างขวางเพื่อยุติให้เวียดนามเหนือโจมตีตอบโต้ ในกรณีนี้เกิดจากการสร้างสถานการณ์ของ
ฝ่ายบริหารและฝ่ายทหารของสหรัฐอเมริกา ตาม "แผนยุทธศาสตร์ยั่ว" เพื่อสร้างความชอบ
ธรรมในการเข้าไปปฏิบัติการในเวียดนามเหนือ โดยหน่วยนาวิกโยธินของเวียดนามใต้ภายใต้
การบังคับบัญชาของนายพลเวสต์มอร์แลนด์ ได้นำเรือพิฆาตแมคคอกซ์ (Maddox) แห่งกองเรือ
รบที่ 7 ของสหรัฐอเมริกาทะลุโจมตีเกาะในอ่าวตังเกี๋ยของเวียดนามเหนือในวันที่ 2 สิงหาคม
พ.ศ. 2507¹ ในที่สุดรัฐสภาอเมริกันก็ได้ผ่านมติ "อ่าวตังเกี๋ย" (Tonkin Gulf

¹ ข้ออ้างของฝ่ายสหรัฐอเมริกาที่ว่าเรือพิฆาตแมคคอกซ์ถูกเรือตอร์ปิโด 3 ลำของเวียดนาม
เหนือโจมตีที่อ่าวตังเกี๋ยในวันเดียวกันนั้น ต่อมาได้ความว่าที่แท้จริงเห็นเป็นเรือตอร์ปิโดเข้า
ตึกนั้นอาจจะไม่ใช่เรือก็ได้ เพราะขณะนั้นเป็นเวลาประมาณ 04.00 น. และทัศนวิสัยไม่แจ่มใส

โปรคตุ เขียน ชีระวิทย์, "จีนคอมมิวนิสต์ อเมริกากับเอเชียอาคเนย์," จีนกับสังคม
โลก (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมาคมนักสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2519), หน้า 147.

Resolution) ยินยอมให้ประธานาธิบดีมีมาตรการตอบโต้การโจมตีของเวียดนามเหนือด้วย ความเข้าใจผิดว่าเวียดนามเหนือรุกราน¹ อันเป็นนโยบายต่อเนื่องของฝ่ายบริหารอเมริกันที่มี ต่อสงครามเวียดนามระยะแรก ที่ไม่ยอมลงนามในสนธิสัญญาเจนีวาเพื่อจัดให้มีการเลือกตั้งรวม ประเทศเวียดนามเพราะกลัวเวียดนามกลายเป็นคอมมิวนิสต์ และในปีเดียวกันไทยก็ให้ทำข้อตกลง กับสหรัฐอเมริกาให้เข้ามาตั้งฐานทัพ 6 แห่ง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและที่ท่าเรือสัตหีบ ทำให้ทหารอเมริกันในไทยเพิ่มจากจำนวน 4,000 คนในปี พ.ศ. 2507 มาเป็น 6,500 คนใน ปลายปีเดียวกัน และกลายเป็น 18,000 คนในตอนปลายปี พ.ศ. 2508² และได้เกิดการปะทะ กับกองกำลังติดอาวุธของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2508 ที่บ้านนาบึง ตำบลเรณูนคร จังหวัดนครพนม³

ประธานาธิบดีจอห์นสันได้ใช้มาตรการขยายการทิ้งระเบิดเข้าไปในเวียดนาม เหนือมากยิ่งขึ้น มาตรการดังกล่าวทำให้ผู้นำของสาธารณรัฐประชาชนจีนตกใจ เพราะเป็นภัย โดยตรงต่อเอกราชและความมั่นคงของตนกับพันธมิตรในอินโดจีน สาธารณรัฐประชาชนจีนจึงตอบ โต้ความเป็นศัตรูของไทยที่ให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา ด้วยการประกาศสนับสนุนทางการ เมืองและกำลังใจแก่องค์การแนวร่วมหรือขบวนการคอมมิวนิสต์ของไทยด้วยความระมัดระวัง ที่

---

¹แผนยุทธศาสตร์ที่สหรัฐอเมริกาวางไว้ในการบุกโจมตีเวียดนามเหนือคือการปฏิบัติการ "34 A" ควบคุมการทำจรรยาบรรณนาซี ทั้งเคลือบบินตีบราชการลับเข้าไปในนาฟของ เวียดนามเหนือ จับคนเวียดนามเหนือมาล้างความลับ ลอบทิ้งระเบิดเมืองชายฝั่งของเวียดนาม เหนือโดยอ้างว่าเป็นปฏิบัติการของเวียดนามใต้

โปรดดูรายละเอียดในเอกสารลับเฉพาะของศูนย์การทหารสหรัฐ, เอกสารลับเพนตากอน แพลโตโย คิลปชัย กฤษณามระ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สัญญา, 2518), หน้า 108 - 125.

²Maynard Parker, "The American in Thailand," Atlantic 6 (December 1966), p. 54.

³สายหยุด เกิดผล และสมชัย รักวิจิตร, อนาคตของไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงสยามการพิมพ์, 2518), หน้า 97 - 98.

จะไม่แสดงการรับรองในระบอบที่เป็นทางการอย่างเปิดเผยนัก อันเป็นทางออกของสาธารณรัฐประชาชนจีนเพื่อปรับปรุงนโยบายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ โดยการนำเอาขบวนการคอมมิวนิสต์เข้ามาเป็นพลังส่วนหนึ่งในการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่มีต่อไทย

สาธารณรัฐประชาชนจีนได้ยินยอมให้นายมงคล ณ นคร ผู้แทนขบวนการไทยอิสระ (Thai Independent Movement) ประกาศจัดตั้งกลุ่มการเมืองขึ้นในปักกิ่งในวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2507 และ พ.อ.พโยม จุฬานนท์ ก็ประกาศจัดตั้งแนวร่วมรักชาติไทย (Thai United Patriotic Front) ขึ้นในกรุงปักกิ่งเช่นกันในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2508 กลุ่มการเมืองของชาวไทยลี้ภัยทางการเมืองในกรุงปักกิ่งที่จัดตั้งติดตามมาได้แก่ สหพันธ์กรรมกรผู้รักชาติในวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2508 และเยาวชนไทยผู้รักชาติในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2509¹ กลุ่มการเมืองเหล่านี้รวมตัวกันเป็นแนวร่วมต่อต้านรัฐบาลหลังจากที่แยกกันดำเนินการอย่างค่อนข้างจะเป็นอิสระในระยะแรก

ขณะที่สงครามอินโดจีนขยายขอบเขตกว้างขวางขึ้นสหรัฐอเมริกาซึ่งตกลงใช้ประเทศไทยเป็นฐานทัพสำคัญจึงได้ทำการติดตั้งอุปกรณ์การทำสงครามเวียดนามในไทยเพิ่มมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2509 มีทหารอเมริกันมาประจำในไทยประมาณ 24,000 คน และ 80% ของเครื่องบินที่ปฏิบัติการในเวียดนามเหนือบินไปจากไทย และในปีเดียวกันนี้ไทยได้ส่งทหารอาสาสมัครไปร่วมรบในเวียดนามด้วย รวมทั้งได้ทำข้อตกลงการใช้สนามบินอุตะเภากับข้อตกลงว่าด้วยการปฏิบัติการป้องกันภัยทางอากาศร่วมกันในปี 2510 ด้วย ดังนั้นในปี พ.ศ. 2511 ทหารอเมริกันในไทยจึงเพิ่มเป็นประมาณ 45,000 คน และมีฐานทัพอเมริกันในไทยรวม 7 แห่ง

อย่างไรก็ดีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 - พ.ศ. 2512 การให้การสนับสนุนของสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อขบวนการปลดแอกในประเทศไทยก็ยังไม่ไปในทางอ้อม และมุ่งผลประโยชน์ในทางจิตวิทยาและทางอุดมการณ์มากกว่าที่ต้องการจะล้มล้างรัฐบาลไทย หรือคอยโต้แย้งอย่างรุนแรงต่อกองทัพอเมริกันที่ปฏิบัติการอยู่ในประเทศไทยอย่างจริงจัง ซึ่งเชื่อกันว่าในกรณีของไทยสาธารณรัฐประชาชนจีนให้การช่วยเหลือด้านการโฆษณาชวนเชื่อและสนับสนุนแนวร่วม

¹Somchai Rakwijit, Royal Thai Government on Communist Aggression in Thailand (August 1967), p. 26.

ในขณะที่เวียดนามเหนือให้ความช่วยเหลือด้านการอบรมตัวบุคคลและจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย¹ สำหรับการสนับสนุนในลักษณะของการโฆษณาชวนเชื่อ โดยสาธารณรัฐประชาชนจีนกระทำโดยการส่งกระจายเสียงวิทยุเสียงประชาชนชาวไทย และบทความในปักกิ่งรีวิวและเหินหมินยี่เป่าก็ช่วยสนับสนุนด้วยเช่นกัน แต่กระทำในนามของประชาชนชาวจีนหรือพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย² ส่วนการสนับสนุนอย่างเปิดเผยในระบอบที่นั่นมีอยู่เสมอ ๆ เช่นในรูปของสิ่งตีพิมพ์ที่เกี่ยวกับนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและแนวร่วมอื่น ๆ หรือบทความที่เป็นกลางโดยพูดถึงกิจกรรมของพวกเขาในไทยและนโยบายเกี่ยวกับแนวร่วมในปักกิ่ง นอกจากนี้ยังมีการมวลชนเช่น คณะกรรมการสามานส์ภาคีชาวเอเชีย-แอฟริกาของจีน (Chinese Committee for Afro-Asia Solidarity) และสหพันธ์กรรมกรแห่งประเทศไทย (All-China Federation of Trade Unions) กับสภาชาวจีนก็ได้ให้ประกาศให้การสนับสนุนกลุ่มต่อต้านรัฐบาลไทยอย่างเปิดเผยเช่นกัน

จากการวิเคราะห์ดังกล่าวจึงเป็นการแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า สาธารณรัฐประชาชนจีนเริ่มให้การสนับสนุนกลุ่มการเมืองที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลไทยภายหลังจากการเกิดกรณีอ่าวตังเกี๋ย และการเข้าตั้งระเบิดเหนือเส้นทางโฮจิมินห์ของสหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐประชาชนจีนได้มีส่วนสนับสนุนอย่างเปิดเผยโดยทางอ้อมมากยิ่งขึ้นเมื่อสหรัฐอเมริกาขยายสงครามเวียดนาม สาธารณรัฐประชาชนจีนถือว่า การตอบโต้ด้วยการให้การอุปถัมภ์ต่อสงครามประชาชนในประเทศไทยเป็นการลงทุนที่ต่ำที่สุดเสี่ยงน้อยที่สุดแต่ให้ผลที่ระยะยาวเป็นอย่างยิ่ง

Melvin Gurtov, China and Southeast Asia - The Politics of Survival, p. 46.

² ตัวอย่างเช่น คำประกาศของคณะกรรมการกลางของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งกล่าวในโอกาสครบรอบปีที่ 25 ของการก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยว่า "พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและประชาชนชาวจีน สนับสนุนการต่อสู้ด้วยกำลังซึ่งนำโดยพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยโดยมั่นคง"

อ้างใน แคเนียด คี. เลิฟเลส, "สงครามประชาชนกับขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย," แพลตฟอรม์ โดย หงยศ แวหวงษ์ ใน ขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย, หน้า 219.

ค) ระยะสหรัฐอเมริกาถอนตัวออกจากเวียดนาม (พ.ศ. 2512 - 2518)

นโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง เมื่อประธานาธิบดีนิกสันประกาศมติในนิกสันในปี พ.ศ. 2512 ว่าจะถอนตัวโดยจะไม่ส่งคนอเมริกันมารบในเวียดนามอีก ซึ่ง คร. เฮนรี คิสซิงเจอร์ ที่ปรึกษาฝ่ายความมั่นคง เชื่อมั่นว่าจะมีผลให้สหรัฐอเมริกาถอนตัวไปได้อย่างแน่นอน เพราะสหรัฐอเมริกาคิดจะใช้วิธีการประชุมเจรจาสันติภาพที่ปารีส เป็นการยุติสงคราม แต่ฝ่ายเวียดนามเหนือไม่ยอมประนีประนอมกับสหรัฐอเมริกา เนื่องจากได้รับการสนับสนุนด้านการทหารของสหภาพโซเวียตเป็นอย่างมาก และสาธารณรัฐประชาชนจีนยังยินยอมให้ใช้ดินแดนที่มีอาณาเขตติดต่อกันเป็นหลบลบชนในการต่อสู้กับสหรัฐอเมริกาอีกด้วย ประธานาธิบดีนิกสันตระหนักดีว่าจำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากทั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหภาพโซเวียตในการยุติสงครามเวียดนาม ประกอบกับสาธารณรัฐประชาชนจีนได้รับการยอมรับเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติแทนจีนไต้หวันเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2514 อันเป็นการแสดงถึงความชอบธรรมที่จะเข้ามามีบทบาทในเวทีการเมืองระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น ประธานาธิบดีนิกสันเดินทางไปยังปักกิ่งในวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2515 ด้วยความหวังที่จะให้สาธารณรัฐประชาชนจีนช่วยชักจูงเวียดนามเหนือยินยอมยุติสงครามเวียดนามด้วยการเจรจา ประกอบกับทางฝ่ายสาธารณรัฐประชาชนจีนก็มีมูลเหตุจูงใจสำคัญที่กล่าวการรุกรานของสหภาพโซเวียต และกล่าวการขยายตัวของญี่ปุ่นและสหภาพโซเวียตเข้าแทนที่สหรัฐอเมริกาจึงยินยอมติดต่อกับสหรัฐอเมริกาในที่สุด อันถือเป็นการสิ้นสุดยุคสงครามเย็นและมหาอำนาจทั้งสองได้หันมาเจรจาประนีประนอมกัน

ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2514 - พ.ศ. 2515 ไทยประสบปัญหาพื้นฐานเกี่ยวกับการเลือกนโยบายต่างประเทศเป็นอย่างมาก เพราะขณะที่ไทยได้รับการตอบสนองด้านความมั่นคงจากสหรัฐอเมริกาว่าจะให้ความช่วยเหลือแก่ไทยมากยิ่งขึ้น รวมทั้งให้คำสัญญาอย่างไม่เป็นทางการที่จะช่วยป้องกันการคุกคามใด ๆ ที่มีต่อประเทศไทย โดยที่ไทยจะต้องช่วยจัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำสงครามเวียดนาม แต่ขณะเดียวกันสหรัฐอเมริกาเองก็หันไปติดต่อกับสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างซัดเซง ทำให้บรรยากาศระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียเปลี่ยนแปลงไป ผู้นำฝ่ายพลเรือนและนักวิชาการเห็นว่า ถึงเวลาแล้วที่ไทยควรติดต่อกับสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่ผู้นำทหารอนุรักษ์นิยมส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย เพราะยังไม่แน่ใจในท่าทีของสาธารณรัฐประชาชนจีนและกลัวจะเสียผลทางเศรษฐกิจอันเกิดจากการถอนทหารอเมริกันออกจากไทย จึง

ยังคงพอที่จะดำเนินนโยบายพึ่งพาสหรัฐอเมริกาต่อไป

จอมพลถนอม กิติขจร นายกรัฐมนตรีของไทยในขณะนั้นซึ่งได้ทำรัฐประหารตนเองยังได้อ้างเอาสถานการณ์ของโลกในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสาธารณรัฐประชาชนจีนมาเป็นเหตุผลว่า "สถานการณ์ในโลกกำลังมีการเปลี่ยนแปลงมาก โดยเฉพาะเมื่อจีนแดงได้เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ ทางคณะปฏิวัติเกรงว่าชาวจีนที่อยู่ในไทยจะมีปฏิริยาบางอย่างที่ไม่เหมาะสมกับความมั่นคงของชาติ" และจอมพลถนอม กิติขจร ยังได้อ้างสาเหตุที่ไม่ยอมสถาปนาความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนว่า สาธารณรัฐประชาชนจีนได้ข่มขู่พรมแดนเข้ามายุ่งเกี่ยวกับกิจการภายในของไทย¹

อย่างไรก็ดีแม้ว่าไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนจะมีได้มีความสัมพันธ์กันอย่าง เป็นทางการแต่ก็ได้เริ่มติดต่อกันในฐานะเอกชนบ้างแล้ว โดยเฉพาะจะเป็นตัวแทนจากรัฐบาลไทยที่ไปติดต่อกับทางเพื่อพิจารณาหาหนทางติดต่อดังกล่าวอย่างเป็นทางการในอนาคต อันเป็นไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของโลกซึ่งมีผลกระทบถึงไทยโดยตรง เช่น ในระหว่างวันที่ 20 สิงหาคม ถึงวันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2515 คณะมนตรีป้องกันไทยได้เดินทางไปแข่งขันชิงชนะเลิศแห่งเอเชียที่กรุงปักกิ่ง ตามคำเชิญของสหภาพป้องกันเอเชีย โดยมี พล.ต.ท. ชุมพล โลหะชาละ เป็นหัวหน้าคณะ และนายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ ซึ่งมีตำแหน่งเป็นรองผู้อำนวยการฝ่ายเศรษฐกิจการคลังและการอุตสาหกรรม กองบัญชาการคณะปฏิวัติ เดินทางไปด้วยในฐานะที่ปรึกษาของคณะป้องกันไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาที่ของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีต่อไทย ในการพบ

¹ ในเรื่องนี้นายถนอม คอมนตรี รัฐมนตรีต่างประเทศของไทยสมัยรัฐบาลจอมพลถนอม กิติขจร ได้ตอบสัมภาษณ์นายรอส เทอร์ริลว่า "ข้าพเจ้าขอให้เพื่อนร่วมคณะรัฐมนตรีพิสูจน์อยู่เสมอว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนอยู่เบื้องหลังขบวนการคอมมิวนิสต์ไทยจริง แต่หาไม่มีใครสามารถให้หลักฐานพิสูจน์ได้แม้แต่คนเดียว อย่างไรก็ตามสิ่งที่ทำให้พิสูจน์ได้คือ การที่บุคคลากรร้ายมีอาวุธ A.K.-47 (ปืนไรเฟิลของสาธารณรัฐประชาชนจีน) แต่พวกนี้ก็มีอาวุธอเมริกันด้วย ขอพิสูจน์สิ่งนี้ให้ชัดเจนหนักแน่นนัก"

ปะกับเจ้าหน้าที่ชั้นสูงของสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยเฉพาะกับนายกรัฐมนตรีโจว เอินไหลสรุป
ได้ว่า สาธารณรัฐประชาชนจีนยังยืนยันนโยบายกึ่งเคมิตี่เคยแถลงไว้เมื่อมีการประชุมที่ปักกิ่งว่า
สาธารณรัฐประชาชนจีนจะไม่เข้ายุ่งเกี่ยวกับกิจการภายในประเทศของรัฐอื่น แต่สาธารณรัฐประชาชน
จีนจะยังคงให้ความช่วยเหลือทางกำลังใจแก่กลุ่มชนที่ต้องการปลดแอกจากความกดขี่ เป็นการ
แสดงความจริงใจของสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งได้แถลงอยู่เสมอว่าไม่ต้องการใช้ชาวจีนโพ้น
ทะเลเป็นแนวหน้าหาของชน ทางรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนจึงได้ยุบกรมจีนโพ้นทะเลไปเรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้สาธารณรัฐประชาชนจีนยินดีที่จะค้าขายกับไทยในทุกรูปแบบบนพื้นฐานของความยุติ
ธรรมทั้งสองฝ่าย ทางด้านการเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการ สาธารณรัฐประชา
ชนจีนมิได้เร่งร้อนแต่ขอให้ชนกับทางฝ่ายไทยเอง แต่สาธารณรัฐประชาชนจีนมีหลักการสำคัญใน
การติดต่อสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศอื่นอยู่ประการหนึ่งคือ ประเทศที่จะเปิดความสัมพันธ์ทาง
การทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ต้องตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนไต้หวันอย่างเด็ดขาด
เพราะสาธารณรัฐประชาชนจีนถือว่าจีนไต้หวันเป็นเพียงดินแดนส่วนหนึ่งของตน

ต่อมาระหว่างวันที่ 13 - 26 ตุลาคม พ.ศ. 2515 คณะผู้แทนการค้าไทย
ซึ่งประกอบด้วยข้าราชการกระทรวงพาณิชย์ และพ่อค้าไทย โดยมีนายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ เป็น
หัวหน้าได้เดินทางไปชมการแสดงสินค้าครั้งที่ 32 ที่นครกวางโจว มณฑลกวางตุ้ง ตามคำเชิญ
ของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยได้รับมอบหมายจากคณะปฏิวัติของจอมพลถนอม กิตติขจร
ให้พิจารณาดูทางที่จะติดต่อค้าขายกันว่าสมควรจะกระทำหรือไม่เพียงใด อุปสรรคสำคัญในทรศนะ
ของนายหลี่เซียนเนียน รองนายกรัฐมนตรีของสาธารณรัฐประชาชนจีนในขณะนั้นคือ

อุปสรรคในการติดต่อสัมพันธ์กันทางการค้านั้น มิใช่เกิดจากฝ่ายสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่
อยู่ที่ทางฝ่ายไทยเอง เพราะทราบว่าปัจจุบันประเทศไทยยังมีได้มีการประกาศยกเลิก
ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 53 ที่ห้ามมิให้สินค้าที่ผลิตหรือมีแหล่งกำเนิดจากสาธารณรัฐประ
ชาชนจีนเข้าไปในราชอาณาจักรไทย ซึ่งกฎหมายฉบับนั้นยอมเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการติดต่อ
ค้าขายระหว่างกัน แต่ก็เป็นเรื่องของไทยที่จะต้องแก้ไขกันเอง จีนนั้นพร้อมที่จะติดต่อค
ขายกับไทย ก็รออยู่แต่ฝ่ายไทยเท่านั้นที่จะพร้อมเมื่อใด

แต่คณะปฏิวัติก็มีได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวแต่อย่างใด จนกระทั่งคณะปฏิวัติได้จัดตั้งรัฐบาลขึ้นเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2515 โดยมีจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี จึงได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นพิจารณาการร่างพระราชบัญญัติแก้ไขประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 53 ขึ้น แต่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศแบบเดิมที่มีต่อสาธารณรัฐประชาชนจีน คือยังคงใช้นโยบายคอยดูไปก่อน (wait and see) ขณะที่ยังคงมีการติดต่อกันทางกานาพัฒนาธรรมดากัน แต่ไทยก็ยังคงใช้นโยบาย "จีนสองประเทศ" ทั่วไป ทั้งนี้เห็นได้จากการที่หัวหน้าคณะผู้แทนไทยได้คัดค้านมติของประเศอิหร่านที่จะให้สหพันธ์กีฬาเอเชียเกมส์รับสาธารณรัฐประชาชนจีนเข้าเป็นสมาชิกแทนจีนไต้หวัน ในการประชุมคณะกรรมการบริหารของสหพันธ์กีฬาเอเชียเกมส์ เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2516 แต่ไม่สำเร็จ หัวหน้าคณะผู้แทนไทยจึงเดินออกจากที่ประชุมเป็นการประท้วง

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญของไทยเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นผลให้รัฐบาลเผด็จการทหารของจอมพลถนอม กิตติขจร ต้องออกจากตำแหน่ง และนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีแทน ทำให้เกิดความคลี่คลายทางการเมืองจากระบบการผูกขาดการตัดสินใจมาเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น เป็นผลให้ประชาชนสามารถเข้ามามีสิทธิในการแสดงทรรศนะทางการเมือง ได้กว้างขวางขึ้น มติมหาชนที่เรียกร้องให้ไทยสถาปนาความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนจึงมีกว้างขวางมากยิ่งขึ้น ประกอบกับรัฐบาลชั่วคราวของนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์น้ำมันขาดแคลนจนต้องประกาศขึ้นราคาน้ำมัน รัฐบาลจึงพยายามหามาตรการป้องกันภาวะขาดแคลนน้ำมันในอนาคต พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่างประเทศ ซึ่งเป็นกรรมการคนหนึ่งในการคณะกรรมการนโยบายน้ำมันจึงได้ทำการติดต่อกับสาธารณรัฐประชาชนจีนเพื่อขอเงินทางไปเจรจาด้วยตนเอง รัฐบาลจึงหาทางแก้ไขอุปสรรคด้วยการมีมติให้ตราพระราชบัญญัติแก้ไขประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 53 เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2516 เพื่อเป็นการเปิดทางให้คณะผู้แทนไทยสามารถเดินทางไปเจรจาชื้อน้ำมันจากสาธารณรัฐประชาชนจีนได้โดยถูกต้องตามกฎหมาย และสถานितिบัญญัติแห่งชาติได้ผ่านร่างพระราชบัญญัติแก้ไขประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 53 เพื่อเป็นการแก้ไขให้มันจาก

สาธารณรัฐประชาชนจีนสามารถบรรลุทุกเข้าประเทศไทยได้โดยไม่ติดกฎหมาย มีใช้เป็นการยก
เลิกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 53 ซึ่ง พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ ได้เดินทางไปเจรจาขอซื้อน้ำมัน
จากสาธารณรัฐประชาชนจีนระหว่างวันที่ 21 - 29 ธันวาคม พ.ศ. 2516 เป็นผลสำเร็จ
จำนวน 50,000 ตัน โดยสถานีวิทยุแห่งชาติไต้หวันรายงานว่าคณะปฏิวัติยกเลิกประกาศคณะ
ปฏิวัติฉบับที่ 53 ค่ายคะแนนเสียงเป็นเอกฉันทเมื่อวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2517

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ดำเนินต่อไปด้วยความราบรื่น
ทั้งทางด้านการเศรษฐกิจ การค้าและวัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านการกีฬาและการแพทย์ อันแสดงถึง
แนวโน้มและท่าทีใหม่ของไทยภายใต้รัฐบาลพลเรือนที่มาจาก การเลือกตั้ง ซึ่งมีผลกระทบต่อ
เมืองระหว่างประเทศที่กว้างขวางและสอดคล้องกับความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น ปฏิกริยาที่ผลักดัน
ต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลพลเรือนให้สอดคล้องกับสภาพใหม่ทางการเมือง
ระหว่างประเทศมีทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ คือ ภายในประเทศจากการเรียกร้อง
ของกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มอาชีพ และพรรคการเมืองต่าง ๆ รวมทั้งจากมหามหาชนและสื่อมวลชน
ทุกด้าน อีกทั้งยังเป็นความจำเป็นทางการเมืองและเศรษฐกิจภายในประเทศอีกด้วย ส่วน
อิทธิพลจากภายนอกประเทศ เกิดจากบทบาทและอิทธิพลของมหาอำนาจที่เปลี่ยนแปลงไปและ
วิกฤตการณ์สำคัญในอินโดจีนที่ประเทศต่าง ๆ พยายามต่อสู้กัน

ดังนั้นเมื่อ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภาให้จัดตั้งรัฐบาล
จึงได้เสนอนโยบายต่างประเทศใหม่ต่อรัฐสภาที่จะสถาปนาความสัมพันธ์เป็นปกติกับสาธารณรัฐ
ประชาชนจีนเพื่อให้เกิดดุลยภาพในความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจ และก่อนที่ไทยจะได้
สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ได้มีการติดต่อกันระหว่างประเทศ
ทั้งสองอีกหลายครั้ง เพื่อเป็นการปูทางไปสู่ความสัมพันธ์ขึ้นปกติต่อกัน เช่น การติดต่อกันทาง
การกีฬา ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านการยุติธรรม และที่สำคัญคือการเดินทางไปสาธารณรัฐประชาชน
จีนของคณะผู้แทนราษฎรไทยสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ในวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2518 โดยมี
นายพิชัย รัตกุล เป็นหัวหน้าคณะ และคณะรัฐสภาไทยนำโดยนายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ ประธาน
รัฐสภาและหัวหน้าพรรคสังคมนิยม ได้พาสมาชิกรัฐสภาไทยเดินทางไปสาธารณรัฐประชาชนจีน

เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2518¹

ในที่สุดความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างเป็นทางการก็บรรลุผลเมื่อ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เดินทางไปสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 อันเป็นการยุติความเป็นปฏิปักษ์ต่อกันซึ่งดำเนินมาตลอดระยะเวลาประมาณ 25 ปี

สรุปแล้วความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนก่อนมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกันส่วนหนึ่งถูกกำหนดโดยท่าทีของไทยที่มีต่อสาธารณรัฐประชาชนจีน เนื่องจากจากผู้นำทหารของไทยก็คิดกันว่านโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นอันตรายต่อความมั่นคงปลอดภัยของไทย จึงได้ดำเนินนโยบายผูกพันกับสหรัฐอเมริกาซึ่งมีนโยบายต่อต้านสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างเต็มที่ ขณะที่สาธารณรัฐประชาชนจีนมีนโยบายที่เป็นปฏิปักษ์กับสหรัฐอเมริกาเนื่องจากเชื่อว่าสหรัฐอเมริกามีนโยบายเป็นจักรวรรดินิยมที่รุกรานและคุกคามประเทศในโลกรี่สาม ดังนั้นเมื่อไทยมีนโยบายต่างประเทศที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐประชาชนจีนจึงถือว่าไทยเป็นศัตรูคู่แค้นคู่ย นั่นคือการที่ไทยดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ต่อต้านตนและขบวนการคอมมิวนิสต์ที่เป็นมิตรกับตนในเวียดนาม กัมพูชาและลาว ดังนั้นสาธารณรัฐประชาชนจีนจึงหันไปให้การสนับสนุนขบวนการคอมมิวนิสต์ในไทยทางด้านการเมืองและกำลังใจเพื่อต่อต้านการดำเนินนโยบายดังกล่าวของไทย แต่ต่อมาเมื่อสหรัฐอเมริกาเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศเสียใหม่โดยถอนตนออกไปจากเอเชีย ทำให้สาธารณรัฐประชาชนจีนยอมคืนดีกับสหรัฐอเมริกาและเน้นต่อต้านสหภาพโซเวียตมากยิ่งขึ้น จึงเป็นโอกาสดีที่ไทยจะปรับนโยบายต่างประเทศเสียใหม่โดยเน้นนโยบายเป็นกลางตามอุดมการณ์ของสมาคมอาเซียน ซึ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ให้การสนับสนุน ด้วยการหันไปสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ทั้งนี้ด้วยอิทธิพลผลักดันจากปัจจัยสำคัญทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

¹โปรดดูรายละเอียดใน กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, "เรื่อง ๖๗๓๓ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี เดินทางไปเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อฟื้นฟูสัมพันธภาพทางการทูต," สรุปข่าวที่น่าสนใจ, หน้า 30 - 33. (เอกสารอัครสาเนา.)